

Posebno izdajo Utripa Savinjske doline za Občino Žalec je izdal Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec in jo brezplačno prejmejo gospodinjstva v občini Žalec.

Ponosni na zgodovino

foto: T. T.

Lojze Posedel ob letošnjem praznovanju 140-letnice II. slovenskega tabora

O letu obletic v Občini Žalec in pogledu na zgodovinsko dediščino in razvoj, ki zaznamuje tudi kulturni, gospodarski, turistični, športni in družabni utrip Občine Žalec danes, smo se pogovarjali z županom Lojzom Posedelom. Občina Žalec bo spoštovanje do svoje zgodovine in posameznikov, ki so nanjo najbolj vplivali, pokazala tudi z izidom monografije Žalec skozi čas, ki jo bo izdala v prihodnjem letu. Leto obletic pa občina obeležuje z bogatim kulturnim in drugim dogajanjem. Tudi v decembru, ki je pred nami.

»Vsi v Občini Žalec moramo biti ponosni na našo preteklost. Bolje, kot jo poznamo, bolj smo lahko ponosni na posamezne dogodke in na naše prednike,« je dejal župan Lojze Posedel na izhodiščno vprašanje, kakšen odnos ima občina do svoje zgodovinske dediščine. Pri tem pa so, tako župan, velikega pomena tudi praznovanja, ne veseljačenja, zaradi spoznavanja in utrjevanja našega zgodovinskega spomina in spoštovanja preteklosti, dogodkov in pomembnih posameznikov.

»Noben, še tako pomemben posameznik ne živi sam, nanj vplivajo okolica, drugi ljudje, družbene razmere, narava, dogodki ... Zato si mora vsak posameznik prizadevati, da bi po svojih močeh in sposobnostih vplival na razvoj dogodkov in da bi spreminjal stvari na bolje ter pustil pečat svojega življenja in delovanja,« je mnenja Posedel.

Žalske korenine so zelo globoke, od letošnjih obletic so tiste, ki nas vežejo na Trubarja in protestantizem, na protestantsko cerkev v Govčah najgloblje.

»Ob spoznavanju veličine in narodne pomembnosti Primoža Trubarja za naš slovenski

narod je mogoče razpravljanje in obnavljanje spomina na protestantsko cerkev v Govčah za marsikoga celo neprimerno. Pa vendar je ravno to zavedanje dejstva, da je še tako majhen delček potreben, da se sestavi lep mozaik. Zato je pomembno, da se s strokovnega vidika opozori na razmere v tistem času, ko so na slovensko ozemlje začele prihajati prosvetljske ideje in je imel vsak objekt zato svoj pomen. Spomin na protestantsko cerkev v Govčah je pomemben tudi za to, ker je dokaz, da se z ogromno razstreliva lahko poruši objekt, ne morejo pa se uničiti ideje in napredne misli. Zato je potrebno v življenju spoštovati in dopuščati.

V naši občini smo lahko ponosni, da smo imeli to čast, da smo imeli letos ob kulturnem prazniku za slavnostnega govornika pravoslavnega škofa Gezo Erniša. In navsezadnje, protestantje so v naše kraje pred več kot 400 leti prinesli zametek šolstva.

Oče slovenskega hmeljarstva Janez Hausenbichler, vsestranski na mnogih drugih področjih, predvsem pa rodoljub, odprtega duha in širokega srca, človek se ob proučevanju njegove materialne in moralne dediščine vpraša, le kako smo si ga zaslužili?

»Značaj, moralne vrednote, način življenja in delovanja, odnos do soljudi in vsega slovenskega, so bile odlike, zaradi katerih moramo biti na našega spoštovanega rojaka Janeza Hausenbichlerja upravičeno ponosni. Želim si, da bi njegov življenjski vsi podrobno poznali in tako ugotovili, kako si je moral s pridnim učenjem in trdim ter poštenim delom v življenju vse priboriti. Njegov primer nazorno pokaže, kako zelo pomembno je urejeno družinsko

okolje, kjer vsakdo dobi prve napotke in zglede za življenje. Za vsakega posameznika je izrednega pomena sistem, način in dostopnost izobraževanja in možnosti razvijanja lastnih sposobnosti. Prva čitalnica, prva posojilnica, stalno izobraževanje, uvajanje in spodbujanje hmeljarstva v Savinjski dolini, delo in pomoč soljudem so bili rezultat njegove neizmernе ljubezni do domovine, do slovenske besede in slovenskega človeka. V časih, ki jih živimo danes, nam morajo biti takšni ljudje svetel vzor. Hmeljarstvo pa dejavnost, ki je dajala svojstven pečat ne le v preteklosti, ampak bo gotovo tudi v prihodnosti.

Hausenbichler je bil med glavnimi organizatorji II. slovenskega tabora v Žalcu. Ob 140-letnici je bilo v Žalcu prav posebej svečano.

»Ponos na svoje prednike, ki so bili tako smeli in napredni, je Občina Žalec izkazala tudi s tem, da prav na dan, ko se spominjamo tega zgodovinskega srečanja, praznuje občinski praznik. Prireditev ob letošnji okrogli obletnici je bila nekakšna rekonstrukcija takratnega dogajanja na taboru z govorniki, dvema godbama, »ljudskim« shodom, mlaji ... Na taboru so postavili zahteve, pomembne za nadaljnji obstoj in razvoj ne le našega lokalnega področja, ampak tudi vseh Slovencev. Če to ni spomina vredna zgodovina! Najlepši »spomenik«, ki smo ga zgradili II. slovenskemu taboru v spomin, je Dom II. slovenskega tabora Žalec, ki z živahnim kulturnim, družbenim in družabnim utripom nosi najlepši prapor zgodovinske dediščine.

Z graščino Novo Celje povezana prva slovenska pesnica Fany Hausmann je v času marčne revolucije kot ženska uspela objaviti svoje pesmi.

»Kot ženska se je v tistih burnih letih marčne revolucije morala še bolj potruditi za objavo svojih pesmi in njeno življenje je bilo ob očetovih finančnih problemih vse prej kot lahko. Pa vendar se z ljubeznijo in poštenjem premagajo še tako velike težave in problemi. Izpostavljanje njenega življenja in umetniškega ustvarjanja je pomembno in potrebno zato, da ponovno spoznamo, da človek v življenju ne sme nikoli upovati. Mora se boriti za tisto, v kar je prepričan, da je pravilno in pošteno.

Kar dve leti praznovanj (2008, 2009) oz. tekoče eno leto

foto: T. T.

Letos praznujemo

Občina Žalec se ponaša z neverjetno bogato zgodovinsko dediščino. Korenine sežejo že v 13. stoletje. Prvič Žalec omenjajo kot trško naselje pred 752 leti, ko so imeli pokroviteljstvo nad krajem Babenberžani in Habsburžani. V kraju so že takrat prirejali sejme in imeli sodišče. Žalec je vedno veljal za naprednejšega glede uveljavljanja slovenstva, razvoja gospodarstva, kmetijstva in hmeljarstva, obrti, šolstva. Že v času reformacije so svoj center za izobraževanje iz Celja v Žalec, v Zottlovo domačijo, preselili protestantje, kar pomeni začetek šolstva na tem področju. Žalec je bil v 16. stoletju zelo pomembno protestantsko središče. In tako dalje ...

Najplodnejših pa je približno 200 zadnjih let z velikimi imeni in energijami.

Zanimivo je, da so se ravno letos in v prihodnjem letu zgostile pomembne okrogle obletnice, ki spominjajo na za Žalec tako ali drugače usodne ljudi in dogodke. 550 let Trubarjevega rojstva, na kar nas spominja že porušena cerkev v Govčah, 140 let II. slovenskega tabora, 90 let I. žalskega tabora in 80 let II. žalskega tabora, 60 let smrti in 150 let rojstva skladatelja Friderika Širca – Rista Savina, 190 let rojstva prve slovenske pesnice Fany Hausmann, 170 let rojstva očeta slovenskega hmeljarstva Janeza Hausenbichlerja in navsezadnje 60-letnica umetnika, častnega občana Žalca, Rudija Španzla, ki pomembno soustvarja našo sodobno umetnostno zgodovino.

Občina Žalec se vedno znova trudi, da bi pomembne dosežke in energije svojih prednikov preli-la v bogastvo sedanjosti. Seveda to ni enostaven izziv, a zgoščene ideje in ustvarjalnost na različnih področjih, denimo pri obeleževanju pomembnih obletic Rista Savina, projektu ekomuzeja hmeljarstva in pivovarstva, pa s Španzlovo slikarsko šolo Chiaro Scuro, z zlatimi športniki, kot je letos bronasta olimpijka Lucija Polavder, pred štirimi leti pa Urška Žolnir, pa mladimi obetavnimi talenti, kot je Nataša Krajnc, in z bogatim kulturnim dogajanjem in ustvarjanjem na vseh področjih našega dela, znajo čez stoletje ali več o zgodovini, ki jo ustvarjamo danes, govoriti podobno. V posebni prilogi smo prostor namenili nekaterim obletnicam in ustvarjalnim posameznikom sodobnega utripa v občini, a osem strani zagotovo ne prenese vsega in vseh, ki bi si to še zaslužili. Za to bo priložnost še kdaj.

Lucija Kolar

(od 11. julija 2008 do 11. julija 2009), bomo v občini namenili skladatelju Ristu Savinu, letos 60-letnici smrti, drugo leto 150-letnici njegovega rojstva.

»Njegov prispevek k prepoznavnosti Žalca in Savinjske doline ocenjujemo z vidika njegove službene poti ali kot skladatelja in uglednega meščana. Za skladatelja Rista Savina je značilno, da je bil že v času njegovega življenja priznan in cenjen ustvarjalec, ki pa je bil deležen tudi kritičnih pripomb. Te so izzvale predvsem uprizoritve njegovih oper, s katerimi se je tudi najvidneje uveljavil. Ponosni smo lahko na očeno delovanja skladatelja Rista Savina, saj v strokovnih krogih velja za najiz-

razitejši slovenski skladateljski lik in spada med najznačilnejše predstavnike slovenske glasbene moderne ob koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Spoštovanje in naš odnos do skladatelja Rista Savina je viden tudi v dejstvu, da naša zelo uspešna glasbena šola nosi njegovo ime. Vrhunski dosežki in izredno dobro delo te glasbene šole so odlično nadaljevanje dediščine Rista Savina in so garancija za prihodnost.

Tudi Savinov sklad, ki smo ga ustanovili kot podporo pri izobraževanju nadarjenih mladih ustvarjalcev, je dokaz, da na njegovi dediščini gradimo prave stvarjari.

Veseli in ponosni smo tudi zaradi dejstva, da nam je ravno

v letu Saviniovih obletic uspelo pridobiti v last še gospodarsko poslopje in zemljišče ob rojstni hiši Rista Savina, kar bo omogočilo nadaljnji razmah različnega kulturnega udejstvovanja in ustvarjanja.

In kako v občini ocenjujete današnje rojake, posameznike in skupine, ki izstopajo na različnih področjih, denimo Rudi Španzl, Lucija Polavder ...

»So ponosno nadaljevanje naše zgodovine in gotovo pišejo zgodovino, ki bo zgodovina šele postala. Ponosni smo nanje. Upamo in želimo si, da bo naša občina plodno in zadostno ustvarjalno okolje za izjemne ljudi tudi v prihodnje.«

L. K.

Dve leti praznovanj ob Savinovih obletnicah

foto: T. T.

Dan odprtih vrat v Savinovi hiši ob letošnjih Savinovih dneh

Žalec praznuje je vodilna misel dveh jubilejev našega znanega rojaka, skladatelja, vojaka Rista Savina. 15. decembra namreč mineva 60 let od njegove smrti, drugo leto 10. julija pa bo 150-letnica njegovega rojstva. Na ta dan bodo v Žalcu s simpozijem, ki bo posvečen temu velikemu rojaku, tudi sklenili bogato dveletno bero praznovanj v njegov spomin, ki se vrstijo že skozi vse letošnje leto. Namen celotnega projekta je prispevati k poznavanju našega znamenitega rojaka v širšem okolju in na vseh področjih njegovega ustvarjanja. Hkrati pa je cilj, da tudi Občina Žalec postane bolj prepoznavna po Savinu in da preko Savinove »ponudbe« tudi ključnim obiskovalcem vzbudi zanimanje o bogastvu kraja. O povezanosti z Ristom Savinom, prireditvah, ki so mu posvečene, simpoziju in še čem smo se pogovarjali z rojakom Francijem Rizmalom, ki ga na znamenitega žalskega rojaka veže ljubezen do glasbe, pripadnost domačemu kraju in še kaj. Je tudi umetniški vodja celotnega projekta Savinovih let.

Franci Rizmal je ime, ki ga zadnja leta v Žalcu najbolj povežujemo z operetami, ki nastajajo v Žalcu. Je Žalčan, glasbenik, violinist, dirigent, profesor komorne glasbe na Srednji glasbeni in baletni šoli, hkrati pa zvest izvajalec Savinove glasbe ter poznavalec njegovega življenja. Je tisti, ki ga na delo izven domačega kraja na Srednjo glasbeno in baletno šolo, še prej pa na študij izven meja Slovenije, vodi glasba, tako kot je vodila Savina. Ne moremo si kaj, da ne bi potegnili vzporednic s tem velikim rojakom, saj najbrž ravno te pričajo o Rizmalovi veliki povezanosti s Savinom in njegovo glasbo. Rizmalovi prvi »stiki« s Savinom segajo

v čas, ko je bil še srednješolec in je v njihovo gostilno kar nekaj let na kosilo dnevno zahajala Savinova vdova Olga. Franci Rizmal se spominja, da je prihajala vsak dan ob 12. uri peš, on pa ji je takrat večkrat zaigral kakšno skladbo na klavir. Kasneje je bil velikokrat pri njej doma, kjer je prepisoval note iz izvornih notnih zapisov Rista Savina. »Sam ne vem, zakaj je bilo to dobro. Morda zato, da so me mladeniča nekoliko zaposlili s »pametnimi« rečmi. Kakorkoli, spominjam se, da mi je ga. Olga vedno ponudila kakšne »šeri« bonbone, ki so bili sila imenitni. Rad sem zahajal k njej, saj je bil v njihovi domači hiši že ambient prav poseben,« se spominja Franci Rizmal in dodaja, da mu je Savinova vdova Olga podarila tudi Savinove note s posvetilom »Ljubemu Franciju ...«, ki jih še vedno skrbno hrani.

Franci Rizmal s taktirko

Rizmalova glasbena vzporednica z Ristom Savinom sicer izvira že od doma, saj je bil njegov oče velik glasbeni zanesenjaki, ki se je aktivno udeleževal v glasbenem življenju. Ob lanski premieri Melodij srca smo že zapisali, da je bil Rizmalov oče pobudnik in soustvarjalec operet, ki so nastajale v Žalcu. Bil pa je tudi prvi, ki je ustano-

vil Oktet Rista Savina, ki je deloval med letoma 1960 in 1970. »Risto Savin je pisal precej težke skladbe, ki jih ne more izvajati kdorkoli. Oktet pa je ponesel v naše kraje tudi njegove skladbe.« In tako naprej. Franci Rizmal sicer ni služboval v vojaški službi kot Risto Savin, ob ustanovitvi Orkestra slovenske vojske pa je bil pet let njegov dirigent in umetniški vodja z nazivnim činom podpolkovnika. Še prej ga je s Savinom povezal njegov študij violine na Srednji glasbeni in baletni šoli v Ljubljani in kasneje na koncertnem oddelku Visoke šole za glasbo – violina na Dunaju (kjer se je glasbeno izobraževal tudi Savin), pa študij dirigiranja na Visoki šoli za glasbo v Gradcu.

Pa še kakšno vzporednico bi lahko našli. Franci Rizmal se je ob ideji praznovanja Savinovih obletnic vključil

v pripravo programa dogodkov in je tudi umetniški vodja tega projekta. Pravi, da je letošnje leto bolj leto »intimnega« srečevanja s Savinom, ko se dogajajo manjše stvari v spomin in se večje pripravljajo, drugo leto bo leto velikih dogodkov v počastitev spomina. Prvi je zagotovo opera enodejanka Poslednja staža, ki

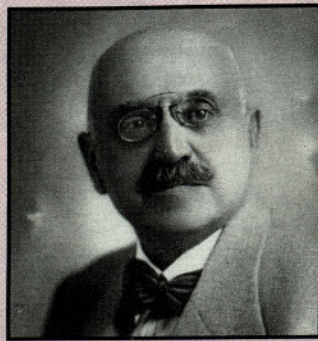
bo premierno uprizorjena 6. februarja. Trenutno so v fazi zbiranja ustreznih ljudi za operetni zbor, orkester, skoraj dokončno so izbrani že solisti. Projekt je velik in na razpolago ni ravno veliko časa, pravi Rizmal, a glede na to, da so se mnogo naučili že iz žalskih operet in imajo na razpolago izbor izvajalcev (soliste, zbor, orkester), bo postavitve opere enodejanke gotovo uspela.

Vrhunec tega dogajanja bo gotovo simpozij o Ristu Savinu, ki bo natanko na predvečer rojstva Rista Savina 10. julija 2009. Gre za enodnevni simpozij, ki bo obdelal vsa področja Savinovega ustvarjanja, opero, zbor, komorno glasbo, samospev itd. Pri pripravi programa simpozija sodeluje Franci Rizmal z Žalčanko, muzikologinjo, ki dela in službuje v Cambridgeu v Veliki Britaniji, dr. Suzano Ograjenšek. Na simpoziju bo obdelala temo Savinovega življenja in korespondence, svetovala, izbrala in izdatno pomagala pri iskanju ostalih domačih in tujih strokovnih nosilcev programa na simpoziju. Dogovori s strokovnjaki so v teku, tako da njihovo udeležbo predpostavljamo. O častniški karieri Friderika Širca – Rista Savina bo sta govorila dr. Peter Zimmermann in dr. Rok Strgar, o Savinu in Slovencih s tuje perspektive bo predaval dr. Niall O'Loughlin, dr. Henrik Neubauer bo predstavil baletni del Savinovega opusa, mag. Tomaž Faganel z Muzikološkega inštituta ZRC SAZU odrasli in moški opus zborovskega petja, njegov otroški in mladinski del pa mag. Gorazd Kozmus z GŠ Risto Savin Žalec. Samospevi bodo domena dr. Aleša Nagodeta, klavirska glasba mag. Jerneja Weissa, Savinov simfonični opus bo obdelal dr. Matjaž Barbo, vsi trije z Oddelka za muzikologijo ljubljanske filozofske fakultete, violinsko glasbo pa Maruša Zupančič z Muzikološkega inštituta ZRC SAZU. Z ovrednotenjem in analizo Savinove opere v okviru takratnega razvoja in stanja opere bo opravil Boris Smrekar, Peter Bedjanič pa z izvedbo njegove opere in posnetki. Enodnevni simpozij se bo končal z izvedbo Poslednje straže in drugim opusom iz Savinovega ustvarjanja.

V vsakem primeru bomo tudi v tem obdobju Francija Rizmala še veliko srečevali v domačem kraju, še več pa govorili in ustvarjali na temo Rista Savina, ki mu je s projektom Žalec praznuje dala veliko priznanje tudi Občina Žalec

Lucija Kolar

Skladatelj v vojaški uniformi

Risto Savin

Skladatelj Risto Savin se je rodil 11. julija 1859 kot Friderik Širca v Žalcu. Rodil se je kot zadnji izmed šestih otrok očeta Ernesta in matere Barbare, rojene Žuža. Že kot otrok je rad prepeval. Ljudsko šolo je obiskoval v Žalcu in Celju, realko pa v Ljubljani. Že v tem času se je bolj zanimal za glasbo kot za šolske predmete. Prepeval je na koro in se učil klavir. V svet glasbene teorije ga je prvi uvedel upokojeni učitelj Mihael Vučnik, ki je živel pri bratu v Žalcu. Ko je bilo Frideriku 14 let, je uglasbil neko cerkveno zborovsko skladbo, ki so jo na žalskem koro radi prepevali. Njegovo ustvarjalno začetništvo je ostalo pri osamljenem poskusu, glasbeno pa je od takrat deloval kot pevec – baritonist in kot spremljevalec s klavirjem.

Leta 1878 je kot prostovoljec vstopil v topniški polk v Gradcu, kjer je l. 1881 postal rezervni topniški poročnik. Pol leta je bil doma v Žalcu, potem pa je na Dunaju opravil izpit za aktivnega topniškega poročnika. Prav gotovo je na odločitev, da postane vojak, vplival neugoden gmotni položaj, ki je Friderika silil, da se čim prej osamosvoji. Prvo službo je dobil v Osijeku od 1881 do 1884, ko je vstopil v višjo topniško šolo na Dunaju in jo končal leta 1886. Na Dunaju je obiskoval opero in gledališče, ki sta vplivala na dramatsko gradnjo njegovih kasnejših glasbenih del. Istega leta je bil premeščen v Banja Luko, od tam pa v Sarajevo (do leta 1888), kjer je nastalo nekaj zborovskih skladb in samospevov, na prireditvah pa se je pojavljal kot pevec in spremljevalec na klavirju.

Zaradi njegovega vsestranskega delovanja v javnosti si je zaradi vojaškega poklica izbral psevdonim Risto Savin. Risto Savin ali Hristo je bilo pogosto bosansko ime, s Savinom pa je izrazil svoje krajevno poreklo. Ko so mu leta 1888 umrli starši, je zaprosil za premestitev v Prago, kjer se je začel učiti glasbene teorije pri Griedrichu Hesslerju. Leta 1890 je bil premeščen v Przemysl, leta 1891 pa na Dunaj, kjer je do leta 1897 poučeval geografijo in vodil pevski zbor na tamkajšnji topniški kadetnici.

Dunaj je nudil takrat odlične glasbene prireditve. Tu si je Risto širil glasbena obzorja, spoznal velike glasbenike (Kubelika, Griega). Pet let je študiral pri Robertu Fuchsju. Učil

se je harmonije, kontrapunkta, kompozicije in instrumentarija. Za resnejše začetke skladanja štejemo dela, nastala po letu 1891, ko mu je bilo 32 let.

Prve samospeve je Savin zavrzel. Naslednji samospevi so bili vsi komponirani na nemška besedila. V letih 1893–1895 se je posvečal predvsem komorni in orkestralni skladbi. Leta 1894 je napisal prvo klavirsko skladbo Pavliha na potovanju. V šestih klavirskih skladbah je že uporabil slovenska besedila iz slovenskih pesmi, Prešernove verze, še posebno pa so mu ugajale Pesmi Antona Aškercja. Tri Aškerčeve balade so bile Savinova prva publikacija in so bile hkrati pomemben mejnik v Savinovem delovanju kot tudi v slovenskem samospevu nasploho.

Vojaška služba ga je leta 1897 preselila v Prago, leta 1899 na Dunajsko Novo mesto in leta 1901 za dve leti ponovno v Prago. Vseskozi je vneto študiral in komponiral. Na Aškerčovo besedilo je leta 1898 napisal opero Poslednja straža, ki so jo prvič uprizorili leta 1906 v Zagrebu, leto kasneje pa še v Ljubljani. Leta 1898 je uglasbil tri skladbe za moške zборе (Zori rumena rž, Ponočni stražnik in Tehtni vzroki) ter samospev Skala v Savinji. Leta 1900 je nastal samospev Zimska idila, leta 1902 pa zborovska skladba Mi vstajamo, prav tako na besedilo Antona Aškercja, ki je izzvala v slovenski javnosti val navdušenja.

Leta 1903 se je iz Prage za 4 leta preselil v Varaždin. Tu je nastala prva izdaja opere Lepa Vida, ki je bila krstno uprizorjena 18. 12. 1909 v Ljubljani. Leta 1907 se je selil v Lugoj, leta 1908 v Belo cerkev kot major, leta 1912 pa v Budimpešto s činom podpolkovnika in službo komandanta topniškega polka. Tu je nastala druga, predelana izdaja Lepe Vide. Vojna vihra je zajela tudi Rista, ki je sredi vojne (7. 3. 1917) zaprosil za upokojitev. Kot generalmajor je v Leobnu zapustil vojaški poklic in se posvetil komponiranju. Preselil se je v Žalec, kjer se je ukvarjal s kmetovanjem in hmeljarstvom, predvsem pa s komponiranjem.

Doma v Žalcu je napisal svojo drugo veliko opero in jo naslovil Gosposvetki sen. Prvič je bila opera izvajana 1. 12. 1923 v Ljubljani. Nastal je prvi balet Čajna punčka. Najznačilnejše delo tega obdobja pa je opera Matija Gubec (1923). V svojem sedemdesetem letu se je januarja 1929 poročil z Olgo, vdovo Bergmann, rojeno Potočnik. Do leta 1935 sta živela na Ptujju, ko sta se po smrti brata Josipa spet preselila na posestvo v Žalec. V tem obdobju je ustvaril precej zborovskih pesmi, tudi za otroške zборе. Skladal je do svojih zadnjih dni, ko je 15. decembra 1948 njegovo srce dokončno zastalo, tri dni kasneje pa je bil pokopan v rojstnem Žalcu.

Okrogli jubilej treh taborov

Karmen Jezernik

Septembra smo v Žalcu svečano obeležili 140-letnico II. slovenskega tabora, ki se je zgodil leta 1868. Na velikem ljudskem shodu so takrat postavili zahteve, pomembne za nadaljnji obstoj in razvoj vseh Slovencev. Septembrska svečanost je bila pripravljena kot nekakšna kopija dogajanja sredi 19. stoletja, z ljudskim shodom, govorniki, mlaji, dvema godbama, še lepo vreme je bilo takšno, kot so ga opisali za tisto obdobje. Redki so, ki zdaj ne bi poznali pomena II. slovenskega tabora. Malo manj pa danes odmevata druga dva tabora, katerih okrogli obletnici ravno tako praznujemo letos. Gre za 90-letnico prvega in 80-letnico drugega žalskega tabora, ki sta bila za razvoj slovenstva in tega okolja enakega pomena kot njun vseslovenski predhodnik. O vseh treh žalskih taborih in njihovem pomenu smo se pogovarjali z vodjo domoznanskega oddelka v Medobčinski splošni knjižnici Žalec Karmen Jezernik, ki je poleg zgodovinskih dejstev skupaj z nami obudila nekaj pozabljenih idej tistih dni ...

Slovenski jezik in Zedinjena Slovenija

»Glavna ideja prvega slovenskega tabora je bil slovenski jezik oz. zahteva, da postane na Slovenskem slovenski jezik izključni uradni jezik, da mora v njem uradovati tudi cerkvena oblast, da se mora uporabljati v slovenskih šolah. Izrazili so zahtevo po ustanovitvi slovenskih posojilnic, društev, gospodarskih družb idr. Na shodu se je pojavila ideja Zedinjene Slovenije, za takratne posamezne dežele pa so zahtevali večjo samostojnost. Slovenci smo en narod, samostojni narod, lahko se odločamo sami, ne da nam vse določajo drugi, iz Gradca, z Dunaja ...« povzame bistvene zahteve II. slovenskega tabora Karmen Jezernik. V Žalcu se je takrat zbralo okrog petnajst tisoč ljudi s Kranjske, Koroške in vseh daljnih in bližnjih krajev Štajerske. V Žalcu je bila zastopana skoraj vsa Slovenija.

Ker savinjske železnice ni bilo, so se udeleženci tabora

pripeljali do Celja z železnico, iz Celja pa na več kot 100 okrašenih vozovih. Na čelu je jezdilo dvanajst konjenikov, med katerimi sta bila takrat dva mlada Žalčana, Josip Širca, brat Friderika Širca (Rista Savina), poznejši dolgoletni župan, in Rudolf Seniča, kasneje žalski posestnik in gostilničar. Na posebnih okrašenih vozovih so se pripeljali tudi drugod iz Savinjske doline, prišli so tudi rudarji in steklarji iz Hrastnika in ljubljanski Sokoli.

Zborovališče je bilo svečano okrašeno s številnimi

Tudi na proslavi ob 140-letnici je bilo 6 govornikov

mlaji s slovenskimi trobojnicami, eden izmed najvidnejših mlajev pa je imel na vrhu zataknjeno slovensko zastavo, ki se je videla po vsej dolini. Na okoliških hribih so goreli kresovi. Dve godbi na pihala in pokanje možnarjev je poskrbelo za glasen odmev shoda, največji odmev pa so v svojih vznesenih govorih dosegli govorniki. Množico je pozdravil domačin in poznejši deželni poslanec Ivan Žuža, predsednik shoda je bil dr. Jože Vošnjak, odvetnik iz Slovenske Bistrice, zapisnikarja pa Anton Tomšič in pisatelj Josip Jurčič. Prvi je govoril dr. Jakob Ploj iz Ljutomerja: »Nanog, Slovenci, pokažimo biti gospodarski v deželi ...« Sledil mu je dr. Valentin Zarnik, nato pa je zbranim spregovoril Radoslav Razlag. O šolskih vprašanjih je govoril župnik Božidar Raič iz Haloz, govore pa je z besedami o zedinjeni Sloveniji sklenil dr. Jože Vošnjak. V spomin na II. slovenski tabor so organizatorji izdelali kovinske svetinje, ki so imele na eni strani napis Slovenski tabor v Žalcu 1868,

na drugi pa Slovenci, zedinite se!

Podpora majniški deklaraciji

Petdeset let po II. vseslovenskem taboru v Žalcu so v podporo majniški deklaraciji pripravili I. žalski tabor. Z majniško deklaracijo, ki jo je v imenu južnoslovenskih poslancev iz Slovenije, Istre in Dalmacije na prvi seji avstrijskega parlamenta maja 1917 prebral dr. Anton Korošec, so poslanci od vlade in monarha zahtevali, da se na temelju narodnostnega načela in hrvaškega državnega prava združijo vsa ozemlja monarhije, na katerih živijo Slovenci, Hrvati in Srbi, zgrajenem na demokratičnem principu in pod habsburškim žezlom. Takrat niso vedeli, da bo kasneje majniška deklaracija sprožila takšno množično gibanje. Ena od oblik podpore tej deklaraciji so bila tudi zborovanja. Tudi tabor v Žalcu 17. marca 1918, kamor se je stekla sedemtisočglava množica ljudi pretežno

iz Spodnje Savinjske doline. Takrat je bil župan Žalca že prej omenjeni Fran Roblek, ki je tabor tudi odprl. Govorniki so bili še dr. Anton Korošec, ljubljanski poslanec dr. Vladimir Ravnar, hrvaški predstavnik Ivan Peršič in Srb Srdjan Budisavljević. Točke sklepne resolucije pa so predstavili trije domačini, F. Šušteršič, A. Turnšek in Friderik Širca. Resolucija je potrdila izhodišča majniške deklaracije in še posebej poudarila samoodločbo Slovencev, Hrvatov in Srbov v lastni državi. Odklonili so tudi vse »neresne poskuse avstrijske vlade z malenkostnimi spremembami tedanje ustave« spremeniti jugoslovansko vprašanje znotraj avstrijske državne province. Potrdili so tudi popolno zaupanje Jugoslovanskemu klubu poslancev in njegovemu načelniku dr. Antonu Korošču. Slednji je ob koncu žalskemu županu Robleku izročil lovorov venec, okrašen z nacionalnimi trakovi s prošnjo, »... da ga shrani kot načelnik narodnega Žalca.«

Le deset let kasneje, 15. 7. 1928, je sledil drugi žalski tabor, ki so ga pripravili ob 700-letnici lavantinske škofije (tako se je do leta 1962 imenovala mariborska škofija), ob 60-letnici II. slov. tabora in 10-letnici I. žalskega tabora. Govornik je bil ponovno dr. Anton Korošec, ki ga je takratno liberalno časopisje prav grdo napadalo. Veličasten tabor izpred osemdesetih let, na katerem se je zbralo kar 10.000 ljudi, se je sprevrgel v ogorčen protest proti podlemu pisanju tega časopisja.

Žalec v marsičem prvi

»Zanimivo je, da je bil Žalec, kar zadeva uveljavljanje slovenstva, v marsičem prvi, o čemer nedvomno pričča smela dediščina vseh treh taborov. V Žalcu so denimo bili zelo hitri pri uveljavljanju ideje slovenskega jezika kot uradnega. Prvi so začeli poveljevati gasilcem v slovenskem jeziku. Za kar je bil »kriv« Josip Širca, ki je kasneje izdal tudi Vežbovnik za poveljevanje. Pri tem mu je pomagal celo Friderik Širca. Zanimivi pa so bili odzivi pri podrejenih. Prej

so bili navajeni poslušati povelja v nemščini, zato so ob Širčevi hitri zamenjavi nekateri celo šli iz enote, a večina je ostala, slovenski jezik je postal standard. Ta vpliv se je potem širil še na druga poveljstva na slovenskem ozemlju.« poudari Karmen Jezernik in doda, da sta dva ostala tabora pravzaprav po krivici nekoliko zapostavljena, saj sta bila kot nadgradnja načel I. slovenskega tabora zelo pomembna predvsem za SSD.

Po 80 letih, kolikor je minilo od zadnje obletnice, lahko z veseljem ugotovimo, da imamo pravzaprav danes veliko več, kot so takrat sanjali, ne le da ima slovenski jezik domovinsko pravico povsod, imamo svojo državo in demokracijo in navsezadnje v Žalcu že nekaj let svoj tabor v obliki Doma II. slovenskega tabora Žalec, ki z živahnim kulturnim in splošnim utripom pravzaprav vse dni v letu uveljavlja načela, ki so bila pred 140 leti še nedosegljiva.

Lucija Kolar

Govče mejnik protestantstva

Medobčinska splošna knjižnica Žalec in ZKŠT Žalec sta letošnje dneve evropske kulturne dediščine počastila s predstavitvijo protestantske cerkve v Govčah pri Žalcu. Gre za enega najpomembnejših evropskih protestantskih objektov, ki je med poznavci dobro znan tudi v tujini, medtem ko v naših krajih le malokdo pozna natančno lokacijo cerkve, od katere je danes vidnih le še nekaj kamnov.

S protestantsko cerkvijo v Govčah se raziskovalno že nekaj let ukvarja umetnostna zgodovinarica dr. Daša Pahor, ki je na ljubljanski filozofski fakulteti doktorirala na temo tradicija gotike v arhitekturi v 16. in 17. stoletju na Slovenskem. Pri svojem delu je naletela tudi na protestantsko cerkev Scharfenau, ki pa so jo zgodovinarji šele v 19. stoletju povezali z Govčami pri Žalcu. Prvi je ime Scharfenau z Govčami pri Žalcu povezal zgodovinar Ignac Orožen, ki se je nato odpravil iskat ostanke cerkve in jih tudi našel, čeprav gre bolj za sledi kot kaj več.

Za protestante sicer velja, da naj bi bili proti gradnji cerkva. Vendar pa so bili protestanti predvsem proti potratni gradnji velikih in bogatih katoliških cerkva, je med drugim povedala dr. Daša Pahor. Zavzemali so se za primerne prostore za bogoslužja, v katerih so v ospredju verniki. Druga in tretja generacija protestantov je tako že začela z gradnjo cerkva, ki pa so se zelo razlikovale od katoliških. Če ne bi bila protireformacija v naših krajih tako močna, bi imeli več protestantskih cerkva, saj je sprva kazalo, da bi jih financirala celo deželna vlada. Vsaj v primeru Govč je bilo tako. Cerkev v Govčah je zelo pomemben protestantski objekt, tako z arhitekturnega kot zgodovinskega vidika, je poudarila dr. Daša Pahor, ki pripravlja o Govčah tudi monografijo. Po Evropi je znanih nekaj značilnih protestantskih cerkva, a vse so mlajše kot cerkev v Govčah.

V 16. stoletju so bila mesta, zlasti Celje, pa tudi Laško in Žalec, zelo močna protestantska središča. Plemištvo in meščanstvo je bilo v kar 99 odstotkih te vere. Rajko Vrečer v knjigi Savinjska dolina piše, da so luteransko gibanje najbolj podpirali Ivan Ungnad Žovneški, prejšnji deželni glavar štajerski, graščak v Celju Janez Helfenberg, pl. Wagen v Vrbovcu pri Mozirju, pl. Schrottenbach v Ojstrici in Krištof pl. Schrottenbach v Št. Pavlu.

V Celju je bil predikant Jurij Maček, ki je našel zavetje

pri Erazmu Tumbergerju v Govčah. Med katoliškimi in protestantskimi duhovniki je bilo namreč precej napeto, prišlo je celo do fizičnega obračunavanja in sprva so imeli protestanti molilnice kar v kletih in zasebnih prostorih. Sčasoma so protestanti začeli razmišljati o gradnji svoje cerkve s stanovanjem za pridigarja in šolo. Vendar katoliški nadvojvoda gradnje cerkve v mestih ni dovolil in čeprav so v Celju že našli zemljišče za cerkev, v Žalcu pa jo nato na Frengi, ki je imela listino o svoboščinah, celo že začeli graditi, so morali gradnjo nazadnje prestaviti v Govče, torej izven mesta. Na zemljišču je že stala graščina Scharfenau, last protestanta Erazma Tumbergerja, ki pa je zaradi zapadlih dolgov pripadla deželi, sina Ivana z družino pa so izselili v Žalec.

Načrte za cerkev je izdelal italijanski arhitekt, gradnjo pa je financirala takratna vlada v Gradcu. Cerkev je bila dvanajsterokotne oblike, prostor za vernike pa je imel premer kar 25 metrov. Osrednji del je bila prižnica, in ne kot v katoliških cerkvah oltar. Okrog cerkve je bilo pravokotno pokopališče s kvadratnimi stolpi na ogliščih. Prav tako sta bili v Govčah šola in knjižnica. Cerkev je tako postala kulturno središče. Gradnja je trajala 12 let, medtem pa se je zelo okrepila protireformacija. Že leta 1600 je vojska cerkev do tal porušila, kljub številnim prošnjam, naj se leseni deli na primer prodajo in ne uničijo. Po poročanju Rajka Vrečerja je predikat Weidinger le s težavo rešil nekaj knjig, preden je z družino pobegnil v Celovec. Vojaki in tudi množice so rušili in plenili po Govčah kar tri dni. Velik kup kamena je bil še dolgo vir materiala za okoliške stavbe. Zanimivo pa je, da je vsa ta stoletja ostala v spominu domačinov, čeprav ostanke skoraj niso vidni. Eden od obiskovalcev predstavitve Govč v žalski knjižnici je omenil tudi dogodek iz otroštva. Ko je pred drugo svetovno vojno obiskoval šolo v Gotovljah, jim je učitelj na kratko pripovedoval o protestantski cerkvi v Govčah. Povedal jim je tudi, da v hiši v Žalcu, v kateri je živela družina Volk, obstaja velika slika cerkve. Učenci so si sliko ogledali. Hiša je stala na začetku ulice s kostanji ob železnici, blizu žalske železniške postaje. Kaj se je zgodilo z omenjeno družino po drugi svetovni vojni, mu ni znano, tudi ni znana usoda slike. Zagotovo gre za izjemno dragoceno, ki bi pritegnila pozornost evropskih strokovnjakov, je povedala dr. Daša Pahor. **K. Rozman**

Vedno po svoji poti do lepote in resnice

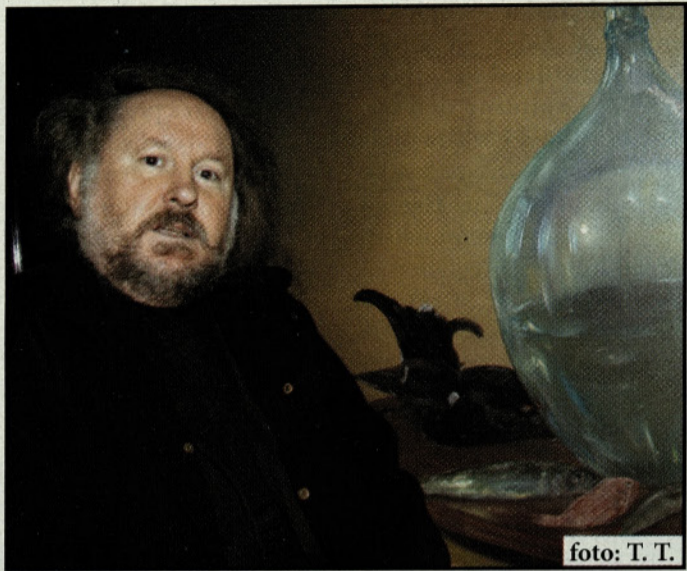

foto: T. T.

Rudi Španzel

So življenjski jubileji, ob katerih ne moremo zgolj zamahniti z roko. Je že res, da mnogi ne praznujejo radi svojih rojstnih dni, a hote ali nehotе se ob okroglih obletnicah človek zamisli, ali je dosegel tisto, kar si je zastavil v mladosti, ali živi v sožitju sam s sabo. Znanе osebnosti ob tem doživljajo javne čestitke in medijsko radovednost. Rudi Španzel je tega vajen. Včasih se malo umakne, a to mu pritiče že zaradi statusa umetniške duše. Večinoma pa je odprt za ljudi, zlasti za svoje Savinjščane. Pogosto jih sprejme v svojem ljubljanskem domu, v meščanski hiši z ateljejem tik ob Ljubljani, na znamenitem Starem trgu. Velikokrat je med njimi v Savinjski dolini in nekdanj knapovski Zabukovici. Sam pravi: »Takšnega me imajo, kot si me zaslužijo.«

Rudi Španzel bo 18. decembra dopolnil 60 let. Kot umetnik je do zdaj hodil po poti, na katero se lahko ozre s ponosom in o kateri priča tudi ugledna monografija s kratkim pomenljivim naslovom Španzel. Njegove slike in grafike živijo med ljudmi, ne le v muzejih in zasebnih zbirkah. Še pred kratkim smo Španzlove grafike prav vsi nosili v denarnicah. Zdaj nas njegova simbolika, prežeta s slovenskim ponosom in ljubeznijo do vsega slovenskega, nagovarja z mnogih slik, tudi v avli Doma II. slovenskega tabora Žalec. Vse Španzlove nas bo vedno opominjalo, da mora biti človek zvest samemu sebi in svojemu narodu. Tudi v časih, ki morda ne bodo najbolj prijazni. In to je tisto, kar ga skrbi. Z leti se namreč ne obremenjuje in tudi vse, kar je povezano s praznovanjem 60-letnice, mu ne povzroča slabe volje. Čeprav se mi zdi, da si kakšnega bučnega slavja vendarle ne želi. Ko bodo konec decembra na Brdu pri Kranju tudi uradno odkrili dva krat osem metrov veliko sliko, ki jo je naslikal za protokolarni center v počastitev predsedovanja Slovenije Evropski uniji,

ob tem proslavili obletnico plebiscita za samostojno Slovenijo in nazdravili njegovi šestdesetletnici (»starcu, ki raste iz mene«), bo to pravzaprav najbolj po njegovih meri. Seveda moramo dodati še njegovo družino – ne le žene Biljane in sina Doriana ter seveda mame; njegova družina so vsi, ki imajo njegova dela, pravi.

Pogovarjala sva se v Ljubljani.

Veliko je letos govora o praznovanju vaše 60-letnice. Vas to morda kaj moti? Kako je z ustvarjalno energijo, je nastopila kakšna kriza?

»Mene moti samo stanje, ki ga ta trenutek doživljamo, ne samo pri nas. Občutim nek čuden vakuum, kot da so naša jadra zgubila veter. Zato je verjetno krivih več faktorjev. Bojim se, da je to neka kriza vseh norm, kako bi rekel, stanja človeštva. Spomnimo se leta 1928 in naprej, ko je prišel na oblast veliki diktator. V takšnih časih se rojevajo v pregretyh glavah marsikakšne misli in takšni časi depresije so čisto torišče za nečiste, pritlehne stvari in tega me je malo strah. Kar se pa tiče mojega dela, sem v dobri formi, hvala bogu, ustvarjalne krize nimam. Bojim se le tega, da moji kupci, tisti ljudje in podjetja, ki so vedno kupovali veliko naših in mojih del v tem adventnem času, zdaj čakajo oziroma se čuti neka negotovost. Jasno je, da smo mi kulturniki oziroma da je kultura prva na udaru, prva nepotrebna v takšnih težkih časih. To me žalosti. Brez kulture ni obstoja in slovenski narod je obstal tudi preko kulture. Tisti, ki najprej zapirajo pipe kulturi, zato delajo medvedjo uslugo tudi sebi. Režejo lastno vejo in mislim, da ne bi smelo biti tako. To me skrbi in obenem žalosti. Sicer pa sem ves čas do tega svojega jubileja po mojih lastnih občutkih in tudi sicer samo rasel. Jasno, da s tem, kar počnem, ne bom nikoli dobesedno finančno obogatel, vendar bogatim drugače. Doslej sem bil vsako leto bolj bogat v tem smislu kulture.

Res pa zdaj v tej depresiji, ki se naznanja, ostajam v neki zadregi in negotov.«

Koliko je rudarska Zabukovica vplivala na to, kar ste danes?

»Že večkrat sem povedal, da človeka zaznamuje prvih 15 let življenja. Takrat več ali manj posrkaš vse lepo, včasih začutiš tudi, kaj je grdo, če nimaš sreče. Kot otrok tega rudniškega okolja sem začutil lepoto bivanja, pa tudi tragedije, ki so se dogajale v rudniku. To so žalostni spomini in pretresljive zgodbe, ki mladega človeka naredijo bolj občutljivega, morda celo bolj socialnega. To okolje je bilo zelo pikturno in socialno diferencirano. Tu so bili ljudje z vseh vetrov, Avstro-Ogrska v malem, kasneje Jugoslavija v malem, medtem ko je bila Savinjska dolina zelo homogena, ruralna in, kar se krvi tiče, čista. Zabukovica je bila zelo zanimiva ravno zaradi tega, ker so se tam pretakale informacije od vsepovsod, prišli so rudarji iz Francije, Porenja, tam so bili doma Madžari, Čehi, Poljaki, Nemci. To je bila mešanica ljudi in to je bilo samo dobro za mladega občutljivega človeka, kakršen sem bil očitno jaz. To je bila zelo pomembna prtljaga, katere »kufer« hranim še danes.«

Zdi se nenavadno, da se fant iz rudarskih krajev odloči za študij likovne umetnosti?

»Ta romantični prizvok umetnosti je še danes živ med ljudmi in je pravzaprav resničen, saj temelji na stoletnem izročilu. Umetnost je bila v kriznih časih vedno na udaru in nepotrebna. Že Prešeren je o pesniku zapisal: ... on živi, umrje brez d'narja, pevcu vedno sreča laže. Jaz sem idealist. Čeprav natanko vem, kaj se izplača, sem se odločil za umetnost. Moj oče je rekel, naj bom zobozdravnik. V kriznih časih so naši – umetniški poklici čista izguba in sama skrb. Ampak to je notranji klic, kot bi rekel duhovnik. Družina me je podpirala. Moj oče je bil slikarsko talentiran človek, tudi mama, doma smo muzicirali, mene so se dotaknile lepe stvari. Stari oče je igral ustno harmoniko, teta mandolino, ate citre, stara mama po mamini strani je bila organistka na Šmohorju. Jaz sem se šel učiti k »pleh muziki«, vendar sem kar kmalu zaključil z glasbeno kariero in opustil igranje krilnega roga. Odšel sem na pota likovnosti.«

Ves čas živite in delate kot svobodni umetnik, kar je svojevrsten dosežek. Je bila odločitev za samostojnost zavestna ali splet okoliščin?

»Od diplome leta 1971 sem na samostojni poti, ker

sem si upal na to pot. Imel sem ponudbo za delo asistenta na akademiji, ampak sem bil tako prepričan vase, da lahko hodim sam, da res vse od takrat hodim sam. Ampak malo sem se pri tem vendarle uštel. Mislim sem, da bom lahko po 50. letu naredil izklop in odšel na pot okoli sveta v tiste kraje, ki bi jih želel videti. Vendar si do zdaj enega leta ali pol leta časa še nisem mogel privoščiti, kajti nikoli nisem prišel na takšno rezervo, da bi nič zaslužil in lepo živel. Zdaj bom pa star 60 let in spet so stvari skoraj enake kot na mojem začetku, in to me žalosti.«

Za vašo umetniško pot je značilno, da ste na samem začetku uživali veliko priznanje kritikov, kasneje pa ravno nasprotno. Kako to?

»Vem, da je stara floskula, a je res, da kritikom še nikoli niso postavili spomenika, umetnikom pa. Poglej tega večina kritikov sledi modnim dogajanjem na likovni pisti. Ko sem začel svojo likovno pot, sem imel pravzaprav srečo, saj se je takrat ravno rodil ta novi realizem oziroma je k nam prišel iz Amerike. Jaz sem imel tako vse slike na to temo že narejene in sem bil takoj »in«.

to me radosti in osmišlja.«

Ste eden redkih sodobnih slikarjev, ki ustvarja po principu renesančnih umetnikov, ki so poudarjali realizem in globoko simboliko, so zapisali o vas. Zakaj prav renesansa?

»Renesansa pomeni preporod in v tistem obdobju so se rodila vsa dognanja na področju perspektive, opisne geometrije, anatomije, barv in tako naprej. To je bil revolucionaren čas, ki se je seveda manifestiral v takratnih najrazvitejših deželah, kot so bile italijanske državi. Te norme so osvojile vso Evropo in na osnovi tega so se rodili novi veliki dosežki. V renesansi se čuti tudi odmev antike, časov 300, 400 let pred našim štetjem, odmev Stare Grčije in Rima. V tem času je bilo povedano skoraj vse, ne samo na področju likovne umetnosti, ampak tudi teatra, pesništva, filozofije, medicine in drugih ved. Skratka, klasična izročila so mi pisana na kožo, rad imam neko resnost, ki je utemeljena na določenih znanstvenih dosežkih. To je odlično izhodišče za moj način razmišljanja o svetu in večnosti.«

Kako nastajajo slike? Najprej v mislih ali postopno

Nekateri so prepričani, da umetniška dela po naročilu niso prava umetnost. Kako jim odgovarjate?

»Ja kako pa se je ta umetnost manifestirala in žive-la do včeraj, do danes? Kaj je bilo v renesansi? Je šel Leonardo kar za hec nekaj malat? To je bilo naročilo. Je Michelangelo Sikstinsko kapelo kar za hec pobarval? To je bilo naročilo Juliusa II. Prepričan sem, da je to pravi pristop. Kajti umetnost mora biti blizu človeku, ne samo nek eksperiment, ki naj počaka v predalu. Ljudje, ki so imeli kaj povedati, so to povedali tudi preko naročila. Ko je Tizian slikal Contessa, je pred njim sedela ženska. Kot umetnik je iz tega potegnil veliko več kot samo dejstvo, da je ta gospa hodila pozirat in je njena podoba pač takšna in takšna. Ravno v tem je čar, v tej nadgradnji, v tej umetniški potenci, da tudi naročena dela zaživijo kot večna in se potem nikoli več nihče ne vpraša, ali so bila narejena po naročilu. To so samo trendi poslednjega časa, da mora umetnik ustvarjati samo iz sebe, ne glede na okolico. Tudi Mozart je pisal samo po naročilu. Kaj je s tem narobe? Če je v ume-

foto: T. T.

Na poti 5. slikarske šole Chiaroscuro

To je trajalo deset let, potem pa so se začeli drugi trendi. Mene pa ne zanima izumljanje novih izmov, ampak samo iskanje samega sebe, svoje poti. Jaz funkcioniram po svojih estetskih in siceršnih normah, tudi če to ni več »in«. Seveda sem bil s tem na neki izgubi v smislu slave in tudi denarja. Čeprav ne gledam skozi to prizmo, ampak iščem večno resnico, ki biva v meni in je edinstvena in neponovljiva. Vsak človek nosi v sebi svojo resnico in svoj čudež bivanja. Tu ni bilo nikoli nobene dileme, krize ali iskanja nove mode. Mislim, da je umetnost, ki jo delam, lahko samo ena, to mi je dano. Mnogo ljudi ceni mojo umetnost, tudi v tujini,

na papirju oziroma platnu?

»To je podobno kot pri sanjah. Enkrat so zelo prezentne, drugič zelo meglene, tretjič zelo črno-bele. Neka slika se rodi v trenutku v glavi, pride na papir, na platno, druga se rojeva v zelo neostrih konturah, počasi preide na platno, počasi nastaja, morda jo vmes celo pustim vniemar, da zori sama zase. Mi pa do zdaj še nobena ni »zgnila« v tem smislu, da bi jo vrgel stran. Slej ko prej se rodi. Se pravi: ena hitro in z veseljem, druga morda z muko in manjšim veseljem, nobene slike pa ne dam iz rok, dokler nisem zadovoljen z njo. To se mi zdi najbolj odgovorno do samega sebe in do bodočega lastnika.«

tniku ta potencia, bo preko naročila naredil velike stvari, to nam dokazuje zgodovina.«

Razen poletne slikarske šole v dvorcu Novo Celje se s pedagoškim delom ne ukvarjate. Zakaj ne?

»Res bi lahko imel danes plačo na akademiji in mirnejši spanec, o čemer sva že govorila. No, moja žena Biljana je pripravila veliko mladih duš za sprejemne izpite na likovni akademiji. Tudi jaz sem včasih malo pristopil, bolj na prijateljski osnovi. Smo spravili na ljubljansko akademijo veliko mladih ljudi, našega sina pa nismo mogli in je končal fakulteto v Benetkah. Priimek Španzel mu je škodoval. Sam

rad pomagam drugim, najtežje pa je pomagati svojemu človeku. No, zdaj je Dorian vpisal podiplomski študij v Ljubljani in je vse tako, kot mora biti.«

Kakšno je ustvarjalno iskrenje v družini treh slikarjev?

»Mislim, da je to nekaj zelo lepega. Seveda pride do kratkih stikov, mlad človek razmišlja drugače, z drugega zornega kota, Dorian je tudi likovno vzgojen iz druge sfere lepote, ki je doma v Italiji, zato mi je ljubo, da je študij končal tam, kjer je še danes doma lepota. Ta odmev renesanse in velikih obdobij umetnosti se je dotaknila tudi mojega sina.«

Vpogled ob obletnici

Decembrska izdaja literarne revije Vpogled bo izšla 18. decembra ob 60-letnici rojstva častnega občana Občine Žalec, akademskega slikarja in grafika Rudija Španzla. Rudi Španzel je tudi osrednji gost revije Vpogled, predstavljen v velikem intervjuju, ki ga je pripravila umetnostna zgodovinarica mag. Alenka Domjan. Predstavitve revije bo 22. decembra, ob 19. uri v Savinovi hiši.

Že pet let vas avgusta v Novo Celje pripelje poletna slikarska šola Chiaro-Scuro. Kako ste zadovoljni z njeno uveljavitvijo?

»Za Chiaro-scuro me je nagovorila tedanja direktorica Zavoda za kulturo, šport in turizem Žalec Tanja Razboršek Rehar. V nekem pogovoru je nanese beseda na to, jaz sem pravzaprav ne čisto zares prisluhnil, potem pa je beseda začela meso postajati. Sem si rekel, zakaj pa ne, saj je to v poletnem času. Morje mi ni bilo več zanimivo, v globoki senci in v lepoti Novega Celja, kjer čutim nagovore preteklosti, pa bom nagovoril mlajši rod in jim morda prelil nekaj mojega znanja in veselja. V poletni slikarski šoli dopoldne ustvarjajo mladi do 20. leta

starosti, proti večeru pa starejši. To so ljudje različnih poklicev, ki jim likovnost veliko pomeni. Nekaterim morda služi tudi v terapevtske namene, se pravi, da se tu pomirjajo in sproščajo, nekateri imajo seveda veliko večje ambicije. Pri mladih pa je tako, da se večinoma odločajo za likovne gimnazije, šole za oblikovanje, likovno akademijo, arhitekturo. To so ljudje, ki nameravajo živeti likovno življenje, to pa je področje, ki ga obvladam, in mislim, da sem jim natočil čistega vina oziroma dal od sebe največ, kar zmorem in znam. Veseli me, ker je ta šola v petih letih res prerasla v neko gibanje in ima nastavke za marsikaj. Kaj več pa ne bi govoril. Je pa res tudi to, da me mnogi, zlasti mladi in njihovi starši, kličejo ter sprašujejo, zakaj ne odprem zasebne slikarske šole. Če bodo časi tako slabi, da bomo morali skrbeti dobesedno za preživetje, potem bo verjetno treba razmišljati o tem, to je plan B.«

Zakaj plan B, če pa ljudje želijo, da bi se učili pri vas?

»O tem sem že razmišljal. Zunaj je izredno veliko takšnih šol, mojstrskih delavnic. Tja prihajajo učenci z vsega sveta. Zakaj ne bi prihajali tudi k nam. Mojster Ažbe, na primer, je imel svojo šolo v Münchnu in je v ateljeju slikal skupaj s svojimi študenti. To so lepe izkušnje, svoje znanje posredovati na mlade, odprte, občutljive duše in tudi na ta način pustiti svojo sled. Tu ne gre le za risarska znanja, ampak tudi za ideologije in stilni pristop. Na to temo smo že imeli pogovore, res je.«

Ob vaši 60-letnici je Mladinska knjiga izdala monografijo. S kakšnimi občutki jo listate?

»Vemo, da je do monografije pri nas zelo težko priti. Imel sem to srečo, da so se stvari tako sestavile. Kot pravijo, človek obrača, bog obrne. Ta knjiga mi je v ogromno zadoščenje in je bila razglašena tudi za najboljšo knjigo v Sloveniji. Je res odlično stiskana. V knjigi vidiš, koliko in kaj si v resnici naredil. Sebe sem začel spoznavati na nek drug način, od znotraj.« **K. R.**

Blago srce čutilo slovensko

V dvorcu Novo Celje so oktobra ob 190-letnici rojstva Fany Hausmann pripravili spominski večer, na katerem je o pesnici spregovorila tudi prof. Božena Orožen (skrajno levo)

Letos je minilo 190 let od rojstva domnevno prve slovenske pesnice. Domnevno smo zapisali ne zaradi nespoštovanja do njenih pesmi, ampak zaradi doslednosti pri navajanju ugotovitev strokovnjakov o literarnem delu mlade ženske, ki jo ljudski spomin opisuje kot damo v črnem in ki je umrla že pri 34 letih.

Fany Hausmann je bila rojena 15. aprila 1818 v avstrijskem Mostu na Muri. Že v rani mladosti ji je umrla mati, kar jo je nedvomno močno zaznamovalo. Nje oče Jožef Ludovik Hausmann je leta 1835 kupil dvorec Novo Celje, kamor se je Fany preselila leta 1841. Slovenščine se je verjetno naučila od domačih poslov. Vključila se je v krog celjskih narodnozavednih izobražencev, ki so se zbirali ob zdravniku dr. Jožefu Šubicu. Med njimi je bil tudi takrat celjski opat Anton Martin Slomšek. Pod imenom Fany Hausmann je leta 1848 in 1849 izšlo devet pesmi, osem v Celju, ena (Hrvatov zvezda) pa v Ljubljani.

Po letu 1849 ni izšla več nobena pesem z njenim imenom. Verjetno tudi zaradi propadanja poslov njenega očeta. Ludovik Hausmann je bil namreč podjeten mož, a njegova podjetja niso vedno uspevala, prav tako viharni dnevi marčne revolucije niso bili ugodni za gospodarstvo. S kmečko osvoboditvijo so poleg tega graščine izgubile znaten vir dohodkov. Ludovik Hausmann je bil prisiljen prodati dvorec, vendar se je ob prodaji badenskega knezu Karlu Salm-Reifferschmidtu zapletel v dolgotrajne pravde, ki so ga gospodarsko uničile, ga spravile v ječo in mu načele tudi zdravje. To je močno vplivalo na Fany, ki je bila na očeta zelo navezana. Ko je bil v zaporu v Celju, je najela hišo nasproti sodišča, da

ga je lahko obiskovala. Ko so očeta izpustili iz zapora, sta se naselila v Petrovčah, kjer je kmalu umrl. Fany črne žalne obleke ni odložila vse do svoje smrti (dve leti po očetovi), zato je v ljudskem spominu ostala kot dama v črnem.

Fany Hausmann je umrla za tuberkulozo 4. aprila 1853 v Dobriši vasi, stara komaj 34 let. Najprej je bila pokopana na žalskem pokopališču pri sv. Kancijanu, nato pa naj bi njene posmrtno ostanke prenesli v petrovško baziliko, kjer je plošča z njenim imenom. Vendar pa tam pri prenovi kakšnih posmrtnih ostankov po pričevanju pokojnega patra Manesa Zdolška niso našli.

Kot smo omenili, je izšlo devet pesmi z imenom Fany Hausmann. Zato velja za prvo slovensko pesnico, največja spoznanja pa dodajajo besedo domnevna. Zakaj domnevno? O tem smo se pogovarjali s prof. Boženo Orožen iz Celja.

Je bila Fany Hausmann kot pesnica najprej namenoma prezrta?

»Prezrta je bila v času po svoji smrti, dokler ni leta 1914 Lenard napisal obsežne študije o njej. Torej ni bila prezrta namenoma. Za Fany Hausmann velja, da je prva slovenska pesnica, čeprav je treba opozoriti, da je pri zadnjem življenjepisu, ki je objavljen v knjigi Pozabljena polovica – portreti žensk 19. in 20. stoletja, navedeno domnevno prva slovenska pesnica. To domnevno je treba upoštevati tudi zdaj. V Lenardovi študiji besede domnevno ni bilo.«

Zakaj torej domnevno?

»Ko se je Fany Hausmann z očetom preselila v Novo Celje, ni znala slovensko. Po rodu je bila namreč Nemka. Ker je bil njen oče lastnik dvorca Novo Celje in vsega posestva, se je družila z domačimi posli. Takratni ka-

plan v Žalcu Ignacij Orožen piše, da je bila blagega srca, zato lahko domnevamo, da se ni počutila vzvišene nad temi dekleti in da se je z njimi družila. Torej lahko sodimo, da se je tako naučila pogovorne slovenščine. Učila pa se je še posebej pri nekem učitelju. A prav Ignacij Orožen, kasnejši zgodovinar, v nekem pismu piše, da ni obvladala slovenščine in da ona ni mogla napisati teh devet pesmi, objavljenih z njenim imenom.

Zgodovinar in slavist Igor Grdina ter slavistka Butola sta odkrila to pismo in pismo njenega nekdanjega učitelja slovenščine. Igor Grdina sodi, da če Fany Hausmann ni znala dovolj slovenščine, je najbrž – to so domneve – pesmi zložil njen znanec iz Celja, zdravnik Šubic. Fany je namreč zahajala v Celje, tu pa je takrat, leta 1848 in 1849, torej v času pomladi narodov, delovala družba Slovencev, ki so izdajali tudi časopis Celjske slovenske novine (naslov se je nekajkrat spremenil). Po mnenju Igorja Grdine naj bi torej Šubic zložil te pesmi, Hausmannova pa naj bi posodila ime. Meni pa se zdi, da najbrž to ne bi moglo biti, da bi dala samo ime. Če je mnenje Ignacija Orožna, da je znala malo slovenščine, veljalo za tisti čas, ko je bil on kaplan v Žalcu, to je bilo pa nekaj let, preden je ona začela pesnikovati, potem bi lahko bilo mogoče, da se je v teh, recimo štirih letih, še naučila toliko slovenščine, da je pisala pesmi. Mogoče bi bilo tudi, da je napisala pesmi v nemščini, potem pa jih je kdo drug prevedel v slovenščino. A vse to so zgolj domneve.«

Kaj pa govori v prid domnevi, da je avtorica pesmi v resnici Fany Hausmann?

»Povprečne pesmi tistega časa, če seveda izpustimo Prešerna kot genija, so ope-

vale letne čase, čisto koristne zadeve (proti tem se je s svojo satiro obregnil že Prešeren), pa še domovinske pesmi, ki so povezane seveda z ljubeznijo do cesarja. Medtem ko gre pri teh pesmih za čisto osebnoizpovedne. V tej melanholičnosti, žalosti je mogoče videti tudi okoliščine, v katerih je takrat živela Hausmannova. Mama ji je umrla že prej, to je moralo zapustiti neko bolečino. Oče, ki je imel velike načrte s svojim posestvom v Spodnji Savinjski dolini, je gmotno propadal. Sicer je šele pozneje, ne takrat, ko so pesmi nastale, prišel v ječo zaradi tega in bil izpuščen, vendar se je njegov gmotni propad kazal že prej. Hausmannova je bila tudi šibkega zdravja in je pozneje zbolela za jetiko, zaradi česar je tudi umrla. Mogoče je, da se je ta šibkost kazala že prej. Tako da bi lahko našli zvezo med okoliščinami njenega življenja in njenimi pesmimi.«

Zakaj bi dr. Jože Šubic napisal pesmi in prosil Fany Hausmann samo za podpis?

»Igor Grdina sodi, da se je v tistem času, ko se je rodila narodna zavest, za moškega spodobilo, da piše narodno-prebudne pesmi. Če bi se ženska pojavila s pesmimi, bi pa to že bilo dovolj pomembno dejanje samo po sebi, da je bilo dovoljeno, da piše tudi osebnoizpovedne pesmi. Še enkrat – to so vse domneve.«

In če se bo izkazalo, da Fany Hausmann ni napisala teh pesmi, tudi v nemščini ne?

»Pesmi vsekakor ostanejo in govorijo o doživljanju nekega človeka, zaenkrat nam še neznane.«

Ervin Fritz je napisal monodramo Fany piše Francetu. Obstaja kakšno takšno pismo?

»Ervin Fritz si je to samo zamislil. Vsa monodrama so pisma, ki naj bi jih ona pisala Francetu Prešernu. S tem naj bi se pokazalo, da ona čuti neko sorodnost z njim. To je samo Fritzeva fikcija, teh pisem v resnici ni. Ampak glede na občutje, osebno izpoved bi to bilo mogoče. Neka domneva sicer obstaja, da je z očetom morda obiskala Kranj, mogoče bi bilo, ni pa dokazano. Je pa ta monodrama leposlovno delo, ki naj približa doživljanje pesnice gledalcu.«

Žal zapuščine Fany Hausmann ni. Menite, da se bo še kaj našlo?

»Brata in sester ni imela, potomcev ni bilo, graščina se je prodala, ona tudi ni umrla v graščini, ampak v neki vaški hiši. Zelo mogoče je, da je bila vsa zapuščina uničena. Zagotovo pa je mogoče, da so še kje v kakšnem arhivu dokumenti, morda v arhivu dr. Jožeta Šubica. Tako da se bo morda vendarle še kaj našlo.« **K. Rozman**

Na kratko o Rudiju Španzlu

Rojen: 18. decembra 1948 v Celju
Dom: Zabukovica 8
Osnovna šola: Grize
Srednja šola: Šola za oblikovanje v Ljubljani
Študij: Akademija likovnih umetnosti Ljubljana
Diploma: leta 1971 pri prof. Maksimu Sedeju
Slikarska specialka: profesorji Zoran Didek, Gabrijel Stupica, Janez Bernik
Grafična specialka: profesorja Riko Debenjak, Marjan Pogačnik
Status: od 1971 živi in ustvarja kot svobodni umetnik v Ljubljani
Samostojne razstave: do leta 2004 – 40 razstav, tudi v Londonu, Zagrebu, Beogradu, New Yorku, Chicagu in Laguna Beachu
Nagrade: med drugim Študentska Prešernova nagrada (1969), Savinovo priznanje (1971), nagrada Prešernovega sklada (1985), Srebrna plaketa Rista Savina (1990), Častni občan Občine Žalec (2000)

170 let rojstva očeta savinjskega hmeljarstva

foto: T. T.

Spominska plošča Janezu Hausenbichlerju

Če že niste bili v Hausenbichlerjevi koči na Mrzlici, ste pa gotovo že šli po Hausenbichlerjevi ulici v Žalcu ali mimo hiše na Šlandrovem trgu, kjer stoji spominska plošča v Hausenbichlerjev spomin. In kdo je bil mož s tem priimkom? Janez Hausenbichler je bil žalski rojak, velik rodoljub, medicinar, vinogradnik, gostilničar, politik in predvsem oče savinjskega hmeljarstva. Bil je človek odprtega duha in širokega srca. Živel je v turbulentnem času 19. stoletja, v času slovenskih taborov in bil je srce II. slovenskega tabora v Žalcu. V marsičem je bil poseben in usoden za razvoj takratnega časa v SSD. Uredil je prvo savinjsko čitalnico in s savinjskimi rodoljubi ustanovil tudi Savinjsko posojilnico. Letos obeležujemo 170-letnico njegovega rojstva. Njegovo pot, ki je pomembno opredeljevala žalsko zgodovino, nam je osvetlila Karmen Jezernik, vodja domoznanskega oddelka Medobčinske splošne knjižnice Žalec.

Janez Hausenbichler se je rodil 13. decembra 1838 v Žalcu. Oče Alojz je bil sin premožnejših staršev iz Šempetra v Savinjski dolini, ki so nasprotovali poroki z manj premožno hčerjo žalskega tržana Šentaka. Zato sta si mlada potem dom uredila v Žalcu. Janez, ki je bil njun edini sin, poleg treh hčera, je bil deležen posebne pozornosti. Končal je ljudsko šolo v Žalcu, na okrožni glavni šoli v Celju pa se je izučil medicinarske obrti. Leta 1855 se je podal v tujino, kjer se je nadaljnja štiri leta strokovno izpopolnjeval. Po očetovi smrti se je vrnil v rojstni Žalec, kjer je poleg medicinarstva upravljal

tudi posestvo, kasneje pa s svojo ženo Lizo odprl še domačo gostilno, znano kot »ognjišče« narodnega življenja. Kmalu je namreč zaslovela po dobri hrani in kapljici ter prijaznosti, ki je sprejela vsakega gosta.

A gostilna je prinašala še veliko več. Hausenbichler je bil navdušen narodnjak in je za narodno delo navduševal tudi svoje goste. V gostilni sta se med drugim ustavljala Anton Tomšič, urednik Slovenskega naroda, in njegov sodelavec Josip Jurčič.

Hausenbichler se je s skupino savinjskih narodnjakov udeležil I. slovenskega tabora v Ljutomeru in bil med glavnimi organizatorji II. slovenskega tabora v Žalcu 6. septembra 1868, ob današnji železniški postaji v Žalcu. Pri Hausenbichlerjevih so izoblikovali zapisnik in zbrali podpise za taborski proglas. Leto kasneje pa je pod njegovim vodstvom v njegovi gostilni začela delovati prva čitalnica v Savinjski dolini. Leta 1880 je ustanovil žalsko požarno brambo in bil dolga leta njen načelnik, leta 1876 pa je ustanovil celo trško sirotišnico na Grabnu.

Zavedal se je, da brez naprednejšega kmetijstva ni boljšega gmotnega stanja savinjskega kmeta. Pri Jožefu Bilgeru, oskrbniku graščine Novo Celje, se je seznanil s hmeljem in tudi sam posadil prvi nasad. Bil je med prvimi hmeljarji v Savinjski dolini in spretnosti takrat nove gospodarske panoge je naučil precej svojih rojakov, mnogim je podarjal sadike hmelja. Hausenbichler in Haupt iz Štrovseneka sta zasadila angleški golding, ki se je dobro prilagodil našim razmeram in dajal dober pridelek. Hausenbichler je bil med ustanovitelji hmeljarskega društva

leta 1880, zato ga po pravici imenujemo »oče savinjskega hmeljarstva«. Znanje o gojenju hmelja je leta 1881 zapisal in izdal v knjižnici Nauk o hmeljarji. V njej je pozval savinjskega kmeta: »Vzemi v roke lopate in bodi hmeljar.« Druga njegova skrb so bili vinogradi, ki jih je v tem času napadla »strupena rosa« – peronospora, zato je v svojih vinogradih zasadil odpornejše »amerikanske sorte« in spodbujal svoje rojake, naj storijo podobno.

Poleg hitro razvijajočega se hmeljarstva je skrbel tudi za razvoj sodobne živinoreje, predvsem konj. V Žalcu je osnoval dirkalno društvo, ki je vsako leto prirejalo tekmo. Ob Savinji je zasadil vrbe in spodbujal gospodarsko pomembno pletarstvo ter z njo povezano pletarstvo kot dodaten kmetov zaslužek. Na Dunaj je poslal nekega mladeniča, da se je pričel pletarstva in po vrnitvi je to znanje prenašal na druge.

Vsestranski gospodarstvenik je skupaj z žalskimi rodoljubi za spodbudo savinjskega gospodarstva v Žalcu ustanovil Savinjsko posojilnico, v katero se je lahko včlanil vsak, če je vplačal 10 goldinarjev.

Hausenbichler je sodeloval celo pri regulaciji Savinje in bil v letih 1888–1894 tudi trški župan. Že prve dni županovanja je uvedel slovensko uradovanje občinske uprave, ob gradnji savinjske železnice (1891) pa je trška občina po njegovi volji za 4000 goldinarjev odkupila zemljišče in zraven trga zgradila še danes delujočo železniško postajo. Bil je tudi predsednik celjskega okrajnega zastopa.

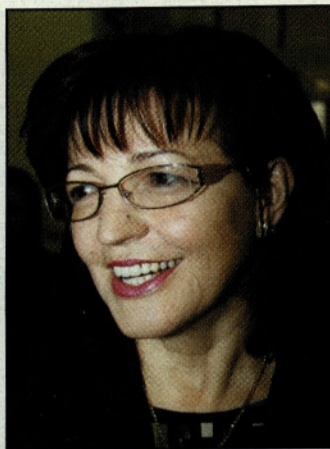
Njegovo delo ni ostalo nepazeno, saj ga je več občin proglasilo za častnega občana, za pospeševanje hmeljarstva je dobil priznanje na deželni razstavi v Gradcu, Štajerska kmetijska družba mu je podelila srebrno kolajno za pospeševanje kmetijstva, Konjerejsko društvo za Štajersko pa brodnato kolajno za pospeševanje konjereje.

Janez Hausenbichler ni bil le pokončen narodnjak, ampak tudi veseljak in družaben mož. Čislal je stare šege, običaje in narodne pesmi. Rad je prepeval. Ustanovil je tamburaško društvo, ki mu je nakupil tudi tamburice, in se še sam naučil igrati nanje. Umril je 11. aprila 1896 v Žalcu, množičnost in prisotnost takrat uglednih ljudi na njegovem pogrebu pa je bila gotovo dokaz o njegovem plemenitem življenju.

Ob 100-letnici rojstva so tržani Žalca na njegovo rojstno hišo vzdali marmorni relief z besedilom, ki o Hausenbichlerju pove vse (glej fotografijo). Spomin nanj ohranja tudi Hausenbichlerjeva planinska koča na Mrzlici, ki so jo leta 1899 zgradili savinjski ljubitelji gora, danes pa je z njegovim priimkom poimenovana tudi ulica v Žalcu.

L. K.

Ekomuzej na bogati hmeljarski dediščini

Danica Jezovšek Korent

Na dediščini veleposestnika Hausenbichlerja in hmeljarjev naslednjih generacij ter različnih obdobj nastaja v Spodnji Savinjski dolini v okviru Regionalnega razvojnega programa Savinjske regije projekt Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva. Občina Žalec je kot prijaviteljica skupaj z občinami Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor in Vransko, v sodelovanju z Inštitutom za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije ter Razvojno agencijo Savinja za izvedbo tega projekta lani uspela pridobiti tudi znatna evropska sredstva. Koncept ekomuzeja z neklasičnim muzejskim načinom pa je bil postavljen že leta 2005. Letos sta bila izvedena dva razpisa, za projektiranje osrednjega ekomuzeja in celostno podobo Ekomuzeja hmeljarstva in pivovarstva. Ureditev osrednjega ekomuzeja, ki naj bi bil odprt za obiskovalce že do konca prihodnjega leta, in šest vstopno informacijskih točk bo stalo okrog 1,9 milijona evrov.

»Projekt Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije je zasnovan tako, da bo v prostorih bivše sušilnice hmelja na IHPS v Žalcu vzpostavljen osrednji muzej, v vsaki od šestih občin v Spodnji Savinjski dolini pa bodo v okviru projekta, sofinanciranega iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj, vzpostavljene tudi vstopno informacijske točke. Načrtujemo, da bo ekomuzej razvojno in strokovno jedro kulturnozgodovinske turistične ponudbe, v katero bomo kasneje postopoma vključevali tudi drugo ponudbo, kot na primer hmeljske

sušilnice, hmeljarske kmetije s prikazi, tematske poti, manjše muzeje na prostem in podobno. Eko v ekomuzeju ne pomeni ekološko, ampak pomeni vpetost v okolje, v življenje ljudi, kmetij, v preteklo in sodobno življenje, gre za prepletenost s turistično ponudbo,« je povedala Danica Jezovšek Korent, direktorica Razvojne agencije Savinja in dodala, da bodo v nadaljevanju sredstva za to poskusili dobiti z različnih drugih razpisov, za to, da to idejo dokončno oživijo v vseh njenih razsežnostih in da hmeljarska podoba doline s pestro turistično ponudbo postane resnično primerjalna prednost te doline. »Dejstvo je, da od hmelja ne bo živelo več toliko hmeljarjev kot nekoč, lahko pa od hmeljarstva kot dediščine in turistične ponudbe živi vsaj posredno. Zato gre tukaj tudi za prestrukturiranje hmeljarstva.«

Trenutno so aktivnosti najbolj skoncentrirane na pripravo projekta obnove osrednjega ekomuzeja v Žalcu v opuščenih sušilnici pri Inštitutu hmeljarstva in pivovarstva in na pripravo ustrezne podobe ekomuzeja. »V osrednjem muzeju, za katerega trenutno potekajo aktivnosti za pridobitev projektne dokumentacije za adaptacijo in rekonstrukcijo bivše hmeljske sušilnice IHPS, bo s sodobnimi muzejskimi pristopi prikazano pridelovanje hmelja na star način s presekom zgodovine hmeljarstva in pivovarstva v Sloveniji, načrtujemo tudi tematsko strokovno knjižnico, trgovinico s spominki, degustacijski prostor za mini pivovarno in še kaj, hkrati pa bo del prostorov z ločenim dostopom še vedno namenjen za izvajanje osnovne dejavnosti IHPS, kar bo gotovo prispevalo k bolj živemu muzeju. Predvidoma bomo z adaptacijskimi deli kmalu začeli, kajti do septembra prihodnjega leta mora biti osrednji muzej že pripravljen do te mere, da bo jeseni 2009 lahko odprl svoja vrata za javnost. Veseli smo, da je tudi inštitut to sprejel kot izziv in priložnost, saj bo v sodelovanju z osrednjo hmeljarsko institucijo ekomuzej še bolj oživel.«

Drugi sklop te prve faze je

šest vstopnih informacijskih točk ekomuzeja hmeljarstva in pivovarstva (VIT), ki se razvijajo vzporedno z izgradnjo osrednjega ekomuzeja in bodo locirane po ena v vsaki od občin SSD. Vstopno informacijska točka v Žalcu, ki bo dopolnila obstoječo točko etnografske zbirke na Ponikvi, se ravno ureja v Savinovi hiši, kjer bo skupaj s TIC-em. V Braslovčah so delno že uredili, do konca pa bodo v naslednjem letu, prireditveni prostor z VIT točko, kjer se tradicionalno izvajajo prireditve v okviru hmeljarskega praznika Dan hmeljarjev, točka na Preboldu bo v graščini, v Taboru v domu krajanov in točka na Vranskem v Schwentnerjevi hiši. Vstopno informacijska točka na Polzeli pa bo urejena v sklopu celovite ureditve Komende v letu 2009.

Za muzejski del osrednjega ekomuzeja v Žalcu bo poskrbel pokrajinski muzej in s pisnimi gradivi domoznanski oddelk Medobčinske matične knjižnice Žalec. »Seveda se z odprtjem osrednjega ekomuzeja delo ne bo končalo, temveč se bo z muzejskega vidika v naslednjih letih še nadaljevalo, nadgrajevala se bo zbirka osrednjega muzeja, hkrati pa se bo dopolnjevala ponudba ekomuzeja z vključevanjem novih vsebin oziroma novih ponudnikov s celotnega območja Spodnje Savinjske doline in tudi širše, saj je naš cilj vzpostaviti sodoben Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva Slovenije v Žalcu, ki bo omogočil, da hmelj, nekoč zeleno zlato hmeljarjev, postane tudi prepoznavna turistična blagovna znamka naše doline,« sklene Danica Jezovšek Korent. Bistvo tega muzeja je, da je osrednji del sicer lociran pri inštitutu v Žalcu in je preko šestih VIT točk povezan z vsemi šestimi občinami, njegova vsebina pa se vije v različnih oblikah in na različnih lokacijah skozi vso dolino. Delno se že, delno pa bo potrebna dodatna spodbuda. Ekomuzej hmeljarstva in pivovarstva kot pojem, ki se ne omejuje na zidove osrednjega muzeja, pa bo vse zaoživil in povezal.

Lucija Kolar

foto: T. T.

Stara sušilnica ob Inštitutu za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije, kjer bo urejen osrednji ekomuzej

Savinu v spomin

Občina Žalec je dala pobudo za dveletni projekt in pred dobre pol leta sestavila Iniciativni odbor za prireditve ob Saviniovih obletnicah, ki ga povezuje Zavod za kulturo, šport in turizem Žalec, v njem pa bodo sodelovali kulturna, umetniška društva, pevski zbori SSD, Medobčinska splošna knjižnica Žalec, Javni sklad za ljubiteljsko dejavnost, Glasbena šola Risto Savin Žalec, osnovne šole in mnogi drugi. Odbor sestavljajo Ivica Čretnik kot predsednica, Nataša Gaber Sivka, Urška Gaberšek, Lidija Koceli, Uroš Govek, Ivo Lindič, Marko Repnik, Franci Rizmal, Dejan Tamše in Jolanda Železnik.

Sicer pa so v letošnjem žalskem proračunu za izvedbo prireditve že zagotovili 15.000 evrov in v spomin Rista Savina že pripravili nekaj prireditvev. Denimo Savinove dneve, v okviru katerih je nastal dokumentarni zapis s pogovori o Ristu Savinu, kakršnega se spominjajo Žalčani: Jelica Žuža, Viktorija Rehar, Vera Žužej, Terezija Lukman. Ob rojstnem dnevu so pripravili večer spominov in Savinove glasbe z naslovom Nocoj ima nekdo rojstni dan ter ogled filma Robija Gabra Risto Savin, ki je bil premierno predvajan že ob koncu lanskega leta. V okviru nedavnega klavirskega festivala EPTA pa so pripravili programski sklop, posvečen Savinu, z živo izvedbo njegovih skladb ob predvajanju dokumentarca o Ristu Savinu.

Decembra letos pripravljajo spominski večer s Savinovo glasbo, februarja naslednje

ga leta pa predstavitev knjige dnevniških zapisov Barbare Širca. Začeli bodo z izdajanjem zanimivega notnega gradiva, sodelovali pri pripravi razstave Slovenskih častnikov, ki bo premierno postavljena v Žalcu, potem pa se bo preselila v Maribor. K ustvarjanju na temo Savina so povabili tudi Likovno sekcijo KUD Žalec in žalski likovniki so svoja dela že razstavili septembra v okviru redne razstave. S pomočjo Javnega sklada za ljubiteljsko dejavnost bodo priporočili otroškim, mladinskim in tudi odraslim zborom, da v svoj program vključijo vsaj po eno Savinovo pesem. V Medobčinski splošni knjižnici Žalec pa naj bi pripravili razstavo rokopisov iz Savinove zapuščine. Domoznanski oddelek pa bo sodeloval tudi pri pripravi vojaške razstave o Savinu (odprtje v Žalcu, pozneje v Mariboru).

Turistična enota žalskega ZKŠT pripravlja projekt Savinove poti, ki bo zaokrožila še ustrezno turistično ponudbo. Sem spada izobraževanje lokalnih turističnih vodnikov in ponatis promocijskih materialov o Savinu. Izdali naj bi Savinovo poštno znamko in knjigo o Ristu Savinu. Osrednja dogodka Saviniovih obletnic bosta gotovo postavitev na oder operne enodejanke Poslednja straža ob kulturnem prazniku prihodnje leto in organizacija simpozija Rista Savina. To pa je tudi termin, do katerega naj bi poskrbeli za ureditev in izdajo Savinovega notnega gradiva in z boljšo dostopnostjo poskrbeli tudi v prihodnje za izvajanje njegovih skladb na vseh področjih njegovega ustvarjanja.

Lucija z olimpijskim bronom v dolino zelenega zlata

foto: T. T.

Lucijin prvi stik s starši po OI v Pekingu takoj po pristanku na letališču

Leta 2004 se je med nesmrtnimi fotografijami slovenske športne zgodovine znašel obraz Urške Žolnir. Ovekovčen trenutek, ko stoji na odru za zmagovalke na OI v Atenah. S kolajno okoli vratu zre proti zastavi naše domovine. Obraz, ki odseva in na vse Slovence nalezljivo prenaša ponos. »Naša je!« kričimo vesoljni Sloveniji Savinjčani. Še bolj svojilno so navdušeni v njenem Pernovem ...

Štiri leta kasneje na OI v Pekingu nov nepozaben trenutek za našo dolino. Tri sekunde pred koncem dvoboja za bronasto kolajno Grižanka Lucija Polavder spozna, da je tako zeleno odličje njeno. Pogled v kamero razkriva olajšanje in neizmerno srečo.

Se lahko za začetek ustava pri trenutku, ko v ključnem dvoboju vašo strogo profesionalno masko zamenja obraz, poln čustev?

To bo zame ostal nepozaben trenutek. Takrat sem vedela, da je kolajna moja, in naenkrat sem se otresla vse napetosti. Pred zadnjim dvobojem sem se zavedala, kakšna priložnost se mi ponuja. A hkrati je to pomenilo hudo breme. Popravnega izpita vsaj v Pekingu ne bi bilo več.

Sreča, ja, sreča je bila neizmerna. Bila sem po eni strani povsem izpraznjena, po drugi pa so čustva dobesedno pridrla na površje. Po koncu sem jokala kot dež. Vem, da sem se znašla v objemu trenerja Fabjana, a sploh nisem mogla govoriti. Samo solze.

Vaš trener je že v preteklosti večkrat dejal, da ste zelo čustveni.

Dobro me pozna. In to vedo le tisti, ki so mi blizu. Čustveno sem precej ranljiva, a kot športnica, kot borka tega ne kažem. Na blazinah ni prostora za denimo bes, sovraštvo. Pred in med dvobojem se je pač potrebno zadržati, ohraniti hladno glavo. Včasih se teh čustev preveč nakopiči v meni in gora izbruhne. Verjemite, takrat ni nikomur prijetno biti blizu.

Verjamem. Je bil vzrok za nekajurno prekinitev kariere pred leti podobne narave?

Na nek način da. Štirinajst dni pred mladinskim EP v Sarajevu sem imela hudo krizo. Treningi so bili izjemno naporni, pričakovanja velika in enostavno sem začutila, kot da stojim pred zidom. Zapustila sem trening in odšla domov. No, naslednji dan je k meni prišel trener in me pregovoril k vrnitvi na tatami. Štirinajst dni kasneje sem postala mladinska evropska prvakinja.

Skupaj z Urško Žolnir, Petro Nareks in Rokom Draškščičem veljate za savinjske judo mušketirje. Vaše kariere ste gradili skupaj, ogromno časa preživite skupaj, skratka skupaj v dobrem in slabem. Je to prednost?

Brez dvoma. Skupaj lažje premagujemo krize, črpamo energijo eden od drugega, se vzpodbujamo in skupaj veliko treniramo. Smo kot sestre in brat. Čeprav se borimo vsak zase, se dobro zavedamo pomena krilatice V slogi je moč. Pa ne gre le zato. Mi smo resnično postali pravi prijatelji. In tako je pogosto pot precej lažje.

Seveda pa ne smemo pozabiti na našega vodjo. Marjan Fabjan nas je združil in izoblikoval. Vsekakor je veliko odvisno tudi od vzgoje.

Marjan Fabjan se je že vpisal med legende. Ko se omeni njegovo ime, vsi pomislimo na znoj, solze, bolečino. Velja pač za trenerja, ki prisega samo na garanje. Pridejo trenutki, ko si rečete, le kaj mi je tega treba?

Seveda. A svojemu trenerju neizmerno zaupam in mu verjamem. In, ko se pojavijo podobna vprašanja, v trenutkih, ko si zgaran, ko te vse boli, trener pa zahteva od tebe še več, se potolažim z mislijo, da so to trenutki, ko se dela razlika med športniki, ki se kujejo kolajne.

Kakšna pa je bila Lucija, ko je vstopila skozi šolska vrata? Ji je bila športna vzgoja najljubši predmet?

Ne. Bila sem majhna in okrogla. Šport me ni preveč

zanimal. Edino v hribe sem zelo rada hodila. No, v četrtem razredu sem začela trenirati judo. Na šoli je Marjan Fabjan organiziral judo šolo. Domov sem prinesla vpisni list. Starši niso ravno vriskali od zadovoljstva. Sploh mama je bila skeptična, češ kaj bo judo za dekle. Šla je v šolo na posvet k moji razredničarki (njen soprog je bil policist), ki ji je razložila, da je znanje juda koristilo že mnogim dekletom pri samoobrambi. To je starše vendarle omehčalo.

Starši nikoli, tudi ne ob vaših uspehih, niso silili na naslovnice, so pa eden od temeljev zgodbe o uspehu, mar ne?

z njegovega vrha mi vedno znova jemlje sapo. Nasploh se mi zdi, da živim v okolju, ki se lahko bohoti z naravno kuliso. Ko si bom po karieri ustvarila družino, si name ravam dom urediti v bližini sedanjega.

In ko te pozdravi množica ob prihodu domov, kot se je to zgodilo po vaši vrnitvi iz Pekinga, mora biti občutek sploh čaroben.

Sprejemov po OI je bilo veliko. A dobrodošlica v Grižah je bila nekaj posebnega. Toliko ljudi, vodomet gasilcev, torta ... Slika najbrž ne bo nikoli zbledela. Še bolj pa se je mojega srca dotaknil sprejem v Zahomu. Tega res nisem pričakovala, saj ni bil

Lucija Polavder

osebna izkaznica

Datum rojstva: 5. 12. 1984

Višina: 167 cm

Teža: 85 kg

Zaposlitev: MORS

Hobija: Branje in gledanje TV

Klub: Sankaku Celje

Trener: Marjan Fabjan

Kategorija: nad 78 kg

Sponsorja: Ilirika in Vlamat, d. o. o.

Uspehi: OI – 3. mesto Peking (2008)

SP – 2. mesto Rio de Janiero (2007), odprta kategorija

5. mesto Kairo (2005), odprta kategorija

EP – 3. mesto Lizbona (2008)

3. mesto Beograd (2007)

3. mesto Tampere (2006)

3. mesto Duesseldorf (2003), odprta kategorija

MEP – 1. mesto Sarajevo (2003)

foto: T. T.

Vselej so mi nudili veliko podporo. Mama me je vozila na treninge, a treningov ni gledala. Nasploh se nikoli nista vmešavala v mojo kariero. Celo na tekme jima nisem dovolila hoditi. Sta mi pa ogromno pomagala in me tudi med obdobji krize vzpodbujala.

Ste potemtakem zelo navezani tudi na domače okolje?

Veliko sem zdoma, zato je zame vsaka vrnitev domov z daljšega potovanja nekaj najlepšega. Nasploh sem zelo navezana na dom in Savinjsko dolino. Naša domačija je pod Homom in razgled

napovedan. Na sprejemu so bili prisotni sami domačini in lahko rečem, da je bil najbolj čustveno obarvan.

Bodo Zahomčani imeli še kdaj priložnost za pripravo podobnega sprejema? Razmišljali ste tudi o koncu kariere?

Ja, tudi. Trener Fabijan nas je vse svoje olimpijce povabil k nadaljnjemu sodelovanju, a odločitev je bila seveda stvar vsakega posameznika. Vsi bomo vztrajali, ali do OI v Londonu sicer ne morem reči. Poškodbe judoistom pač pogosto prekrizajo načrte. Vendar gremo naprej. Izzivov ne manjka. Peter Kavčič

Friderik Širca - Risto Savin
vojak, general - skladatelj
11.7.1859 - 15.12.1948

2008 ~ 2009
Žalec praznuje.

Napoved javnega povabila –

»Pobrskejmo po naših skrinjah, spominih in obogatimo ponudbo Ekomuzeja hmeljarstva in pivovarstva Slovenije«

Sočasno z vzpostavitvijo »Ekomuzeja hmeljarstva in pivovarstva Slovenije« teče tudi oblikovanje celostne grafične podobe bodočega ekomuzeja ter vključevanje lokalnih prebivalcev v projekt.

Obveščamo vas, da bomo že v naslednji številki Utripa Savinjske doline k sodelovanju v okviru javnega natečaja povabili tudi vas, lokalne prebivalce, da nam boste pomagali obogatiti ponudbo, olepšati posamezne vhodne informacijske točke (VIT) ter pridobiti stare fotografije, predmete in spomine, ki so vezani na obravnavano tematiko.

Soustrvarjajmo ekomuzej skupaj!
Razvojna agencija Savinja

V slovensko in savinjsko zakladnico olimpijskih kolanj so svoj delež prispevali trije športniki iz Občine Žalec:

Matjaž Debelak, Calgary 88 – smučarski skoki, 3. mesto na veliki skakalnici in 2. mesto na ekipni tekmi (Opomba: Braslovče so bile takrat še del skupne občine Žalec)

Urška Žolnir, Atene 2004 – judo, 3. mesto v kategoriji do 63 kg

Lucija Polavder, Peking 2008 – judo, 3. mesto v kategoriji nad 78 kg

Nataša v Novih čevljih

Nataša Krajnc v Žalcu in okolici že dolgo ni nezna- no ime, saj jo srečujemo na mnogih prireditvah. Najbolj jo poznamo po interpretacijah zahtevnih Saviniovih samospelov, s katerimi je sodelovala tudi v dokumentarnem filmu o Ristu Savinu, pa po koncertih na Saviniovih dneh in še kje. Tudi zato smo jo povabili k sodelovanju v tej posebni številki. A Nataša

fesorica petja na Glasbeni šoli Rista Savina Žalec pa je tudi ob koncu letošnjega leta zvesta rodnemu Žalcu. Nedavno je nastopila v projektu žalske glasbene šole na temo Rista Savina, in sicer na klavirskem festivalu EFTS, izven meja Spodnje Savinjske doline pa ste jo nazadnje lahko videli prejšnjo soboto na državni proslavi v počastitev generala Rudolfa Maistra, ko je

letošnjega bogatega prazničnega dogajanja, ki ga pripravlja ZKŠT Žalec.

Nataša Krajnc se je pred časom preselila v Ljubljano, kjer je, kot prizna, tudi več priložnosti za umetniško ustvarjanje, tja pa jo je vodila tudi ljubezen. Vendar odločno pravi, da je še vedno Žalčanka po srcu, navsezadnje tudi po tem, da se na delo vsak dan vozi v žalsko glasbeno šolo. Njeni glasbeni projekti pa jo z Žalcem še trdneje povezujejo. Adventni koncert na zadnje adventno nedeljo v Novem Celju

igralski del in zelo prijeten po pevski plati. Še ena značilnost je: žepna opera je zaradi vsega tega primerna za različne starosti. Izkušnja iz dosedanjih nastopov je, da se zabavajo prav vsi. Sicer pa predlagam, da si pridete pogledat in poslušat, ali je opera res zoprna, tečna stvar.»

Nataša pravi, da jo je skladatelj Gregor Strniša, ki je sicer znan tudi po neklasičnih priredbah skladb, že večkrat povabil k sodelovanju. Sama namreč poleg klasične glasbe zelo rada posluša in zapoje kakšne druge skladbe ali sodeluje v različnih alternativnih izvedbah. Pravzaprav ne more reči, da jo kakšna glasba ne zanima, vsaka ima nekaj v sebi. »Odkar se spomnim, rada pojem. S prvimi nastopi sem pravzaprav začela doma pred hišo, kjer sem stopila na štor in zapela,« hudomušno pripoveduje Nataša, ki z neverjetnim pozitivnim nabojem gotovo dokazuje znan rek, da kdor poje, slabo ne misli. Nataša se je pevsko, kot že mnogi žalski slavčki mlajše generacije, »kalila« v osnovnošolskem pevskem zboru pod taktirko Zdenke Markovič na I. OŠ Žalec. Na nižji glasbeni šoli se je učila klavirja pri Magdi Navodnik, glasbeno nadgradnjo pa nadaljevala na srednji glasbeni šoli v Celju in kasneje na pedagoški fakulteti in glasbeni akademiji. Da je odprta za različne vrste glasbe, je dokazala tudi s tem, da je v svojem zgodnejšem obdobju sodelovala v narodno-zabavnem ansamblu. Sama pravi, da je prav vsa glasba lahko v svojih okvirih vrhunska. »Obožujem Avsenike in uživam v raznovrstnosti različnih glasbenih žanrov, narodno-zabavna glasba, resna glasba, opereta, muzikal, opera, tudi šanson, vse me zanima,« pravi Nataša in doda, da je vrhunec njenega narodno-zabavnega glasbenega udejstvovanja gotovo sodelovanje z ansamblom Gašperji in Slavkom Avsenikom, ko so v Kanadi posneli oddajo za TV-postajo ZDF. Precej drugačno od narodno-zabavnega je njegovo sodelovanje z Al Capone Štrajk Triom.

foto: T. T.

Nataša Krajnc, Žalčanka iz Ljubljane

tudi za dober izgled zelo povezani s tem načinom življenja. S tem Nataša nekako negira misel, ki smo ji jo malo provokativno podtaknili, da je včasih veljalo, da imajo »močne« pevke prej »od kod glas vzeti« kot vitke.

In kakšni so Natašini pogledi v prihodnost? »Najprej precej nabit praznični december. Februarja naj bi sodelovala tudi v Savinovi operni enodejanki Poslednja straža, ki jo bomo v Žalcu pripravljali skupaj s Francijem Rizmalom v počastitev Saviniovih obletnic in kultur-

nega praznika. V malo bolj oddaljeni prihodnosti pa ... Prepuščam se toku. Včasih sem si bolj načrtovala, tudi imela precej ambiciozne načrte za kariero v tujini, zdaj pa sem precej bolj sproščena in projekti kar prihajajo sami od sebe, novi, zanimivi,« pove Nataša Krajnc in gotovo bomo o njej in teh zanimivih, novih in drugačnih projektih še slišali. Najprej pa ji prislunimo že decembra, ko bo v novih čevljih gostovala z žepno opero v žalskem kulturnem domu.

Lucija Kolar

foto: T. T.

Nataša Krajnc ob interpretaciji Saviniovih samospelov

zna obuti tudi drugačne čevlje, saj je med drugim sodelovala tudi v zadnji žalski opereti Melodije srca in z njimi v drugačnih interpretacijskih preoblikah, zasedbah in izvedbi različnih avtorjev že precej obredla Slovenijo. Akademsko glasbenica – pevka in pro-

nastopila z Avsenikovo Slovenija, odkod lepote tvoje in narodno Rož, Podjuna, Zila. V »najbolj« novih čevljih pa bo prispela tudi v praznično dogajanje v Občini Žalec. Nastopila bo namreč v žepni operi Novi čevlji Gregorja Strniše. To bo eden izmed vrhuncev

in žepna opera jo peljeta tudi v praznični utrip domačega okolja, kamor jo je z »žepno« ekipo ponovno povabila Lidija Koceli, pobudo pa je dala sama, potem ko so to nenavadno in zabavno operno izpeljanko z navdušenjem premierno izvedli julija na Lentu v Mariboru in na gostovanjih drugod. Vrhunska ekipa glasbenikov je v dveh mesecih pripravila ustvarila prijetno, zabavno mini opero, ob ogledu katere se gotovo ne boste dolgočasili, pravijo tisti, ki so si jo že ogledali.

Zakaj žepna opera? »Opera je kratka že po dolžini, saj traja samo 30 minut. Žepna je po majhni ekipi, ki jo ustvarja. Poleg mene, samo še en solist, baritonist Aleš Marčič, pa mini orkester in računalnik,« pove Nataša.

V napovedniku žepne opere je navedeno, da bo za glasbeno spremljavo poskrbel »Operni orkester« v zasedbi: klarinet, klavir, kontrabas in računalnik. Kaj to pomeni? »Gregor Strniša je želel narediti zabavno opero, takšno, ki prerašča splošno prepričanje splošne javnosti o nekakšni »zateženosti« opere. Opera je dostopnejša že s kratkostjo, z zanimivo in enostavno zgodbo, hkrati pa je dinamična, saj se poigrava z vstavki iz nekaj Mozartovih, nekaj Rossinijevih skladb. V njej je veliko plesa, zelo pomemben je

pod taktirko Franca Avsenika; koncert samospelov Brahmsa, Wolfa, Mahlerja, Straussa in Ipvavca v okviru abonmaja Mladi mladim v Ljubljani;

2006 – številni koncerti doma in v tujini (Berlin, Festival Ljubljana, koncerti v Italiji in na Hrvaškem); avtorski pevsko-pedagoški projekt za osnovnošolske otroke Ptičji festival Mete Rainer;

2007 – sodelovanje v dokumentarnem filmu o Ristu Savinu (samospevi); vloga Vere v žalski opereti Melodije srca Janka Gregorja;

2008 – krstno izvedla sodobno kompozicijo Keen mlade skladateljice Petre Strahovnik; karakterne operne vloge v različnih operah: vloga Janka iz Humperdinckove opere Janko in Metka, vloga Lili iz žepne opere Gregorja Strniše Novi Čevlji, vloga Cherubina iz Mozartove opere Figarova svatba v okviru projektne skupine priznane Alessandra Svaba (na Festivalu Morje, Trst).

Priznanja in projekti:

Zlato (1998), bronasto (2000) in srebrno (2002) priznanje na tekmovanjih mladih glasbenikov Slovenije;

2004 – v studiu RTV Slovenija s triom Atair posnela dve Händlovi ariji, soavtorica projekta Savinovi dnevi;

2005 – sodelovanje v Osterčevi miniaturni operi Saloma

Novi čevlji

žepna opera

Izvedba: Paramundus – glasbeno teaterski kolektiv
libreto in glasba.....Gregor Strniša
deklesopran, Nataša Krajnc
policist.....bariton, Aleš Marčič
klarinet.....Andrej Zupan
klavir.....Gregor Strniša
kontrabasPiero Malkoč
računalnik.....A. K. A.
glasbeno dramaturški svetovalec Jaša Jamnik

Kratek opis zgodbe

Mlado dekle se z avtom odpravi v mesto kupit nove čevlje. Mesto je polno avtomobilov, vsa parkirna mesta so zasedena. Ne gre drugače, parkira tam, kjer se ne sme ... Mestni policist med svojim obhodom opazi napačno parkiran avto in pokliče pajka, ki poskrbi za red v mestu. Ko se dekle vrne, izgubljen avto, zdaj pa je v težavah, ker se ji zelo mudi v bolnišnico ... Policist ji pomaga reševati nastalo zagato. V nadaljevanju ne manjka romantike in dramatike; ljubezenski zaplet in klasična operna tragedija, na koncu pa presenetljiv razplet ...

NOVI ČEVLJI

komična žepna opera

libreto in glasba Gregor Strniša
nastopata Nataša Krajnc in Aleš Marčič

17.12.2008, ob 20.00

Dom II. slovenskega tabora Žalec

Vstopnice: TIC Žalec, tel.: 710 04 34

ZKŠT Žalec, Aškerčeva 9a, www.zkst-zalec.si